

Jaarstukken 2019

Gemeenschappelijke regeling Waddenfonds

Op weg naar een rijk Waddengebied

Jaarstukken 2019	1
Jaarverslag	3
Wat we doen.....	3
Voorwoord	4
Inleiding	5
Onze opdracht: ecologie en economie in balans.....	6
Ons werk: groot verschil maken met een klein team	8
Zo begeleidt het Waddenfonds een project	12
Subsidies: vijf stromen, 26 projecten	13
Subsidieaanvragen	16
Dit was 2019	23
Beheer en Controle.....	24
Jaarcijfers.....	25
Monitoring en evaluatie.....	27
Pronkprojecten.....	28
Communicatie.....	30
Al duizenden jaren in beweging	31
In gesprek: Gerben en Marre.....	32
Programmaverantwoording.....	34
1 Paragrafen.....	34
Paragraaf 1 Bedrijfsvoeringskosten	34
Paragraaf 2 Financiering	35
Paragraaf 3 Weerstandsvermogen en risicobeheersing.....	36
Paragraaf 4 Onderhoud kapitaalgoederen	38
Paragraaf 5 Grondbeleid	38
Paragraaf 6 Lokale Heffingen	38
Paragraaf 7 Verbonden partijen.....	38
2. Jaarrekening	39
2.1. Balans per 31 december 2019.....	39
2.2. Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening over 2019.....	41
2.3. Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	42
2.4 Toelichting op de balans per 31 december 2019.....	43
2.5 Toelichting op het overzicht van baten en lasten over 2019.....	48
Publicatie Wet Normering Topinkomens	52
3. Overige gegevens	53
3.1 Resultaatbestemming	53

Jaarverslag

Wat we doen

Het Waddenfonds subsidieert projecten die het Waddengebied rijker en robuuster maken.

Projecten die ervoor zorgen dat planten en dieren hier nog beter kunnen gedijen. Maar ook projecten die de overgang naar 100% duurzame energie en groene economie kunnen versnellen.

Daarnaast investeren we in lokale projecten die het Waddengebied vitaal houden, een fijne plek om te komen of te wonen. En we ondersteunen praktijkgerichte kennisprojecten, zodat we steeds beter weten waar we op in moeten zetten om de rijkdom van het Waddengebied te beschermen, te versterken en te delen met iedereen die de Wadden een warm hart toedraagt.

Op de kaart staan de projecten die het Waddenfonds sinds de oprichting in 2006 heeft gesteund.

Voorwoord

2019 was een bewogen en bijzonder jaar. De containerramp met de MSC Zoe vroeg begin januari volop onze aandacht en toonde de kwetsbaarheid van het Waddengebied. En tegelijkertijd ook de enorme betrokkenheid van zeer velen bij dit gebied en de actiebereidheid om de gevolgen van de ramp te minimaliseren.

Wij maakten met onze subsidies weer een groot aantal projecten mogelijk. Zo besloten we om de komende jaren ruim 24 miljoen euro te investeren in projecten die bedoeld zijn om de leefomstandigheden voor vogels en vissen in het Waddengebied te verbeteren en in projecten die bijdragen aan het verbeteren van de vistrek tussen de Waddenzee en het binnenland. Ook besloten we subsidie te geven voor de verdere ontwikkeling van de TidalKite. Deze onderwatervlieger wekt door de stroming van water duurzame energie op. Deze investeringen maken deel uit van het Investeringskader Waddengebied (IKW), een meerjarig programma dat grote investeringen in de Waddenregio mogelijk maakt. Inmiddels hebben de Waddenprovincies met onze steun vanaf 2016 ruim 20 van deze grootschalige projecten van aanvragers mogelijk gemaakt.

Daarnaast subsidieerden wij dit jaar een groot aantal projecten uit ons Budget Lokale Innovaties. Het gaat hierbij om kleinschalige projecten die bijdragen aan lokale innovatie, die de leefbaarheid of werkgelegenheid bevorderen en de kwaliteit van het Waddengebied versterken. Ook kenden we subsidie toe aan tien projecten die bijdragen aan één of meerdere van onze acht thema's zoals Natuur, Werelderfgoed, landschap en cultuur of Duurzame recreatie en duurzaam toerisme. Een externe commissie van deskundigen adviseerde ons net als in voorgaande jaren over de aangevraagde subsidies.

Een andere gebeurtenis in 2019 die impact heeft gehad, was het overlijden van onze directeur Dick Hamhuis. Hij overleed in april na een ziekbed van ruim een jaar. We zijn Dick dankbaar voor zijn tomeloze inzet voor een niet-aflatende betrokkenheid bij het Waddenfonds en het Waddengebied.

In het najaar verschenen diverse publicaties over het Waddenfonds in onder andere De Groene Amsterdammer, de Leeuwarder Courant en het Dagblad van het Noorden, naar aanleiding van een onderzoek door onder andere onderzoeksplatform Investico. De publicaties leidden ook tot vragen in de Staten van Fryslân en tot Kamervragen. Wij waren steeds goed in staat de vragen te beantwoorden en helderheid te geven over de besteding van onze middelen. In 2020 wordt, tegelijkertijd met de zogenoemde Midterm Review van het IKW, een tussentijdse evaluatie van het Waddenfonds uitgevoerd. De uitkomsten zullen wij bij betrekken bij de besluiten die wij nemen over de projecten waarin wij investeren.

Ik blijf trots op wat we tot nu toe bereikt hebben. Wij blijven ons inzetten om het Waddengebied te behouden en verder te versterken.

Henk Staghouwer

Voorzitter Waddenfonds

Inleiding

Met plezier presenteren wij dit jaarverslag van het Waddenfonds. Ook in 2019 heeft het Waddenfonds een reeks bijzondere projecten gesteund die het Waddengebied duurzaam versterken, zowel ecologisch als economisch. Projecten waar de flora en fauna in en rond de Waddenzee baat bij hebben. Maar ook projecten die een flinke impuls geven aan het vergroenen van de economie op de eilanden en aan de Waddenkust.

Een van de meest opvallende ontwikkelingen in 2019 was de subsidiestroom Majeure Projecten, voortvloeiend uit het Investeringskader Waddengebied. Dat leverde bijzondere projecten op en vroeg veel tijd van onze medewerkers. Dit soort grote, meerjarige projecten, waarbij bovendien vrijwel altijd verschillende partners betrokken zijn, vraagt om een uitgebreide voorbereiding en brengt ook na toekenning veel werk met zich mee. Het gaat dan onder andere om het regelmatig monitoren van de voortgang en waar nodig bijstellen van planning of budget. Ondanks de initiële verruiming van onze capaciteit liepen we in 2019 tegen de grenzen van onze organisatie op. In de evaluatie van het Waddenfonds, die in 2020 wordt uitgevoerd, zal mede ingegaan worden op de benodigde kwaliteit en kwantiteit van de formatie.

Om een beeld te schetsen van 2019, komen in dit jaarverslag achtereenvolgens de volgende onderwerpen aan bod:

- Een greep uit de gebeurtenissen in het afgelopen jaar: 2019 in vogelvlucht
- Een toelichting op onze opdracht: ecologie en economie in balans
- Hoe we dat doen: groot verschil maken met een klein team
- Uitleg over de subsidiemogelijkheden: vier stromen, negen thema's
- Een greep uit de ontwikkelingen die het jaar vormden: dit was 2019
- Hoe wij onze projecten volgen en analyseren: controle en evaluatie
- Onze contacten met het publiek en onze stakeholders: communicatie
- Een blik op de historie van het Waddengebied: al duizenden jaren in beweging
- De kengetallen van 2019: het jaar in cijfers
- De scheidend directeur in gesprek met de nieuwe directeur

Onze opdracht: ecologie en economie in balans

Bedrijvigheid is een belangrijk onderdeel van een vitaal Waddengebied. Vandaar ook de opdracht die het Waddenfonds meekreeg bij de oprichting in 2006: 50% van de gelden zijn bestemd voor ecologie en 50% voor economie. Zo staat het ook in het bestuursakkoord en daar houden we ons aan.

Wij steunen een plan niet zomaar. Ongeveer twee derde van de aanvragen kunnen we niet honoreren. Vaak is dat omdat het plan niet bijdraagt aan een van de hoofddoelen van het Waddenfonds. Maar er zijn ook andere redenen om een aanvraag af te wijzen. Bijvoorbeeld als er geen zicht is op cofinanciering of als de aanvrager de benodigde vergunningen niet kan krijgen. Om voor een commercieel doel subsidie te krijgen van het Waddenfonds, moet het altijd om duurzaam ondernemerschap gaan. Een project dat een van onze natuurdoelen ondermijnt, komt simpelweg niet in aanmerking.

Vier heldere doelen

Het Waddenfonds heeft vier doelstellingen. Ieder project dat we subsidiëren draagt bij aan minstens één van deze doelen. En brengt de andere nooit in gevaar. Dit zijn de vier hoofddoelen waar we iedere aanvraag aan toetsen:

- A. Vergroten en versterken van de **natuur- en landschapswaarden** van het Waddengebied.
- B. Verminderen of wegnemen van **externe bedreigingen** van de natuurlijke rijkdom van de Waddenzee.
- C. Een duurzame economische ontwikkeling in het Waddengebied, gericht op een substantiële transitie naar een duurzame energiehouding in het Waddengebied en de direct aangrenzende gebieden.
- D. Het ontwikkelen van een duurzame kennishouding ten aanzien van het Waddengebied.

Negen thema's

Het Waddenfonds heeft dus vier hoofddoelen. Maar hoe zorgen we dat we die doelen ook daadwerkelijk bereiken? Om onszelf en onze aanvragers scherp te houden maken we binnen onze Thematische openstelling concreet waar onze prioriteiten liggen, aan de hand van Negen thema's. Bij ieder thema hoort een gespecialiseerde programmaregisseur.

- Natuur
- Bodem, water, licht en geluid
- Werelderfgoed, landschap en cultuurhistorie
- Duurzame recreatie en duurzaam toerisme
- Duurzame energiehouding
- Duurzame Waddenhavens
- Duurzame visserij
- Duurzame agrarische sector

Het Thema Budget Lokale Innovaties heeft een eigen openstelling.

Voor de Majeure projecten (IKW) maken we gebruik van gespecificeerde doelen en zes aandachtsgebieden.

Meer doen voor het Waddengebied

Het Waddenfonds geeft geen geld voor standaardactiviteiten. Als het project bij de vaste werkzaamheden van een organisatie hoort, zijn er andere geldstromen beschikbaar. Het Waddenfonds is er om samen met andere financiers bijzondere dingen mogelijk te maken. Projecten

waar het Waddengebied beter van wordt en die anders vaak niet van de grond zouden komen. We zijn er om de extra stappen te zetten die vandaag al nodig zijn voor het rijke en robuuste Waddengebied van morgen.

We steunen vaak projecten die zo innovatief zijn, dat banken ze nog niet kunnen financieren. Soms betekent dit dat we een risico nemen. Maar als het plan haalbaar is en de potentie heeft om echt verschil te maken, dan zijn we aan boord. En zetten we als Waddenfonds graag de eerste stap om verdere financiering mogelijk te maken.

Altijd cofinanciering

We vinden het belangrijk dat projecten breed gedragen worden. Dat meerdere partijen zich eraan verbinden en waken over een succesvolle afronding. Een bijdrage van het Waddenfonds is regelmatig doorslaggevend, maar staat nooit op zichzelf. Het gaat dus altijd om cofinanciering.

Ons werk: groot verschil maken met een klein team

Wie bij het Waddenfonds werkt, heeft een grote liefde voor het wad. Een hart dat sneller gaat kloppen van wantij, slib, kwelders en duinen en van de mensen die er wonen en er (duurzame) bedrijvigheid ontwikkelen. Van wind en water en alle bijzondere planten en dieren die er leven. Daarom verbinden we ons graag met mensen die, net als wij, het Waddengebied rijker en robuuster willen maken.

Dagelijks bestuur en algemeen bestuur

In 2019 waren er provinciale statenverkiezingen. Naar aanleiding daarvan zijn er wijzigingen geweest in de bezetting van het algemeen bestuur. De samenstelling van het dagelijks bestuur is in 2019, met uitzondering van de opvolging van de heer Kielstra door mevrouw Poepjes begin januari, niet veranderd.

algemeen bestuur	Voor de verkiezingen	
Henk Staghouwer	Gedeputeerde provincie Groningen	29-04-2015 / 31-12-2019
Klaas Kielstra	Gedeputeerde provincie Fryslân	20-05-2015 / 07-01-2019
Sietske Poepjes	Gedeputeerde provincie Fryslân	08-01-2019 / 31-12-2019
Cees Loggen	Gedeputeerde provincie Noord-Holland	26-05-2015 / 31-12-2019
Tjerk Voigt	Statenlid provincie Fryslân	20-12-2017 / 28-03-2019
Machiel Aarten	Statenlid provincie Fryslân	18-04-2018 / 28-03-2019
Jacob Klaas Star	Statenlid provincie Groningen	01-07-2016 / 28-03-2019
Harrie Miedema	Statenlid provincie Groningen	29-04-2015 / 28-03-2019
Wim Bakker	Statenlid provincie Noord-Holland	08-02-2016 / 28-03-2019
Esther Rommel	Statenlid provincie Noord-Holland	08-02-2016 / 28-03-2019
algemeen bestuur	Na de verkiezingen	
Henk Staghouwer	Gedeputeerde provincie Groningen	29-04-2015 / 31-12-2019
Sietske Poepjes	Gedeputeerde provincie Fryslân	08-01-2019 / 31-12-2019
Cees Loggen	Gedeputeerde provincie Noord-Holland	26-05-2015 / 31-12-2019
Johannes Kramer	Gedeputeerde provincie Fryslân	25-06-2019 / 31-12-2019
Sander de Rouwe	Gedeputeerde provincie Fryslân	25-06-2019 / 31-12-2019
Peter Gerrits	Statenlid provincie Groningen	29-05-2019 / 13-11-2019
Isolde den Haring	Statenlid provincie Groningen	29-05-2019 / 13-11-2019
Mirjam Wulfse	Gedeputeerde provincie Groningen	13-11-2019 / 31-12-2019
Fleur Gräper - van Koolwijk	Gedeputeerde provincie Groningen	13-11-2019 / 31-12-2019
Rien Cardol	Statenlid provincie Noord-Holland	20-05-2019 / 31-12-2019
Gert Jan Leerink	Statenlid provincie Noord-Holland	20-05-2019 / 31-12-2019

dagelijks bestuur		
Henk Staghouwer (Voorzitter)	Gedeputeerde provincie Groningen	29-04-2015 / 31-12-2019
Klaas Kielstra	Gedeputeerde provincie Fryslân	20-05-2015 / 07-01-2019
Sietske Poepjes	Gedeputeerde provincie Fryslân	08-01-2019 / 31-12-2019
Cees Loggen	Gedeputeerde provincie Noord-Holland	26-05-2015 / 31-12-2019

Uitvoeringsorganisatie

Om het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur van het Waddenfonds te ondersteunen, is sinds 2012 een kleine uitvoeringsorganisatie actief. Het gaat dan om een secretaris-directeur, een plaatsvervangend directeur/controller, programmaregisseurs en medewerkers die onmisbare ondersteuning bieden.

Secretaris-directeur Dick Hamhuis werd in januari 2018 geconfronteerd met een ongeneeslijke ziekte. Ondanks zijn ziekte heeft hij zich tot zijn overlijden op 2 april 2019 ingezet voor het Waddenfonds. Marre Walter was toen al ruim een jaar plaatsvervangend secretaris-directeur en stond vanaf dat moment officieel aan het roer.

De subsidiespecialisten die voor het Waddenfonds werken huren we in van de afdeling Subsidies van de provincie Fryslân. Onder Beheer en Controle is daar meer over te lezen. Voor alle andere ondersteunende diensten huren we menskracht in bij de provincie Fryslân, op basis van artikel 9 uit het Bestuursakkoord. Denk dan aan financiën, personeelszaken, archief, communicatie, ICT en juridische zaken.

Commissie Kwaliteitstoetsing Waddenfonds

Het Waddenfonds laat zich adviseren door de Commissie Kwaliteitstoetsing Waddenfonds. Deze commissie bestaat uit onafhankelijke deskundigen op het terrein van economie, ecologie, energie, toerisme, landschap en cultuurhistorie, bestuurlijke en bedrijfsmatige processen en controlling & accountancy.

De commissie adviseert het bestuur over:

- Het ontwerp-uitvoeringskader, het ontwerp-uitvoeringsprogramma en het ontwerp-jaarverslag
- De monitoring en periodieke evaluatie van het beheer van het Waddenfonds en de besteding van middelen
- Alle zaken die het Waddenfonds betreffen, gevraagd en ongevraagd

De adviezen die de commissie in 2019 heeft uitgebracht zijn te downloaden van onze website www.waddenfonds.nl.

In 2019 waren dit de leden van de Commissie Kwaliteitstoetsing Waddenfonds:

- a. Mevrouw F.C. (Francine) Giskes (voorzitter)
- b. Mevrouw G. (Gerda) van Dijk
- c. Mevrouw A. (Alet) van 't Eind
- d. De heer K. (Kees) Lankester
- e. De heer P. (Pieter) Siebinga

Adviescommissie subsidieregelingen 2018-01 en 2019-01 Waddenfonds

Voor iedere tender, ieder openstelling van onze Thematische openstelling, wordt een tijdelijke adviescommissie ingesteld.

De commissie bestaat altijd uit een breed palet aan deskundigen die de regionale situatie kennen en genoeg inzicht en ervaring hebben om projectaanvragen te beoordelen op basis van de vastgestelde criteria. Naast inhoudelijke domeinkennis is ook bedrijfseconomische kennis vertegenwoordigd. In 2019 ging het om twee tenders: subsidieregeling 2018-02 en subsidieregeling 2019-01.

De commissie bestudeert alle aanvragen en geeft aan welke in principe voor subsidie in aanmerking komen. De commissie verwoordt dit in een schriftelijk advies aan het dagelijks bestuur.

Voor de subsidieregeling 2018-02 bestond de commissie uit de volgende leden:

- a. Mevrouw J.G. (Janny) Vlietstra (voorzitter)
- b. De heer S. (Sven) Stremke
- c. Mevrouw Y. (Yttje) Feddes
- d. De heer C.J. (Kees) Vriesman
- e. De heer S. (Siem) Jansen
- f. De heer S.R.J. (Sjef) Jansen

Voor de subsidieregeling 2019-01 waren dat de volgende experts:

- a. Mevrouw. J.G. (Janny) Vlietstra (voorzitter)
- b. De heer S. (Sven) Stremke
- c. Mevrouw Y. (Yttje) Feddes
- d. De heer C.J. (Kees) Vriesman
- e. De heer H. (Hans) Haerkens
- f. De heer S.R.J. (Sjef) Jansen

Adviescommissie rechtsbescherming Waddenfonds

Voor een correcte afhandeling van bezwaarschriften en eventuele klachten is de Adviescommissie rechtsbescherming Waddenfonds in het leven geroepen. Deze adviescommissie bestaat uit een voorzitter en twee of meer leden. Zij maken geen deel uit van de organisatie van het Waddenfonds en vallen ook niet onder verantwoordelijkheid of toezicht van een van onze medewerkers of het bestuur.

Algemene verordening gegevensbescherming

Het Waddenfonds verwerkt ten behoeve van haar publieke taken persoonsgegevens. Vanzelfsprekend wordt zorgvuldig omgegaan met deze gegevens. Ter voldoening aan de Algemene verordening gegevensbescherming heeft het dagelijks bestuur een Functionaris gegevensbescherming aangewezen en is een Register van verwerkingsactiviteiten vastgesteld. Op de website van het Waddenfonds vindt u onze Privacyverklaring.

Zoeken naar een nieuwe directeur

Nadat Marre Walter twee jaar als interim-directeur aan het roer heeft gestaan, is het op 1 januari 2020 tijd voor een nieuwe kapitein. De zoektocht naar een opvolger nam een aantal maanden in beslag. In december 2019 konden we bekend maken wie per 1 januari 2020 de nieuwe directeur van het Waddenfonds zou zijn: Gerben Huisman.

Gerben is bij zijn aantreden 42 jaar oud en heeft meer dan vijftien jaar ervaring in het openbaar bestuur. De laatste jaren was hij onder andere griffier van de Provinciale Staten van Fryslân en interim-directeur van het partijbureau van de ChristenUnie. Hij is uitgesproken enthousiast over zijn overstap naar het Waddenfonds.

Het dagelijks bestuur is bijzonder blij met Gerbens komst en dankt Marre Walter voor haar uitstekende werk en grote betrokkenheid. Vanaf 1 januari 2020 richt zij zich weer op nieuwe opdrachten met haar bedrijf Veranderpartners. Benieuwd naar hun blik op elkaar en het Waddenfonds? Op bladzijde 32 gaan Marre en Gerben in gesprek.

Zo begeleidt het Waddenfonds een project

Om een goede kans te maken op subsidie van het Waddenfonds is er voor aanvragers de mogelijkheid om voor indiening in gesprek te gaan met programmaregisseurs en subsidiespecialisten.

Stel: je hebt een geweldig idee voor een project waar de Waddenzee of de Waddenkust beter van wordt en je wilt subsidie aanvragen bij het Waddenfonds. Dan is het goed om contact op te nemen met een van onze programmaregisseurs. Zij kijken met iedere aanvrager waar binnen het project kansen liggen voor versterking en verduurzaming van het Waddengebied. Als het project inderdaad bijdraagt aan één of meer van de vier hoofddoelen van het Waddenfonds, helpen de programmaregisseurs bij het voorbereiden van een goed doortimmerde aanvraag. Als het nodig of nuttig is, schakelen ze daarbij ook een subsidiespecialist in. Die kan dan in een vroeg stadium aangeven wat de subsidietechnische mogelijkheden en beperkingen zijn.

In praktijk blijkt vaak dat het advies van de programmaregisseur en eventueel de subsidiespecialist het plan inhoudelijk verrijkt, in het voordeel van het Waddengebied. En wanneer het relevant is, kan de programmaregisseur de aanvrager attent maken op de mogelijkheid om een advieskostenvoucher aan te vragen. Daarmee kan hij of zij de hulp in roepen van een extern deskundige, om tot een goede subsidieaanvraag te komen.

Iedere aanvraag doet een beroep op een van onze vier subsidiestromen: Budget Lokale Innovaties, Thematische openstelling, Majeure Projecten of Duurzame Kennishuishouding. In de volgende paragraaf vertellen we daar meer over. Zodra er daadwerkelijk een aanvraag ligt, zet een subsidiespecialist de gegevens in het systeem voor monitoring en evaluatie. Als er een voorschotverzoek is, kijkt de subsidiespecialist ook of we daaraan tegemoet kunnen komen.

Voor de inhoudelijke toets gaat de aanvraag vrijwel altijd naar een programmaregisseur die niet betrokken was bij de voorbereidende gesprekken. Dat doen we om zo objectief mogelijk te zijn in onze beoordeling. Deze programmaregisseur brengt intern advies uit, maar het is vervolgens aan het bestuur om een definitief oordeel te vellen.

Het bestuur beslist of we de aanvraag afwijzen of toekennen en stelt ook de hoogte van de subsidie vast

Als een project subsidie krijgt van het Waddenfonds, dan blijft de subsidiespecialist aan boord zo lang het project loopt, als aanspreekpunt voor de aanvrager. Maar de subsidiespecialist vervult ook intern een belangrijke rol, door de kosten en planning van het project in de gaten te houden. Hij of zij beoordeelt ook de jaarlijkse rapportages, verwerkt eventuele wijzigingsverzoeken en adviseert over het bijstellen van het projectplan als dat nodig is. Vaak gebeurt dat in samenspraak met de programmaregisseur.

Voucher voor professionele begeleiding

Wie een aanvraag wil indienen in de subsidiestroom Thematische openstelling, kan sinds 2018 eerst een advieskostenvoucher aanvragen voor maximaal €5.000,-. De voucher is bedoeld om samen met een externe adviseur tot een goede aanvraag te komen voor de openstelling brede tender. In 2020 wordt na de eerder genoemde evaluatie bepaald of en hoe we hier mee doorgaan.

In het verleden kregen we regelmatig aanvragen die niet door onze toetsing kwamen, terwijl het een goed idee was dat paste bij de doelen van het Waddenfonds. Maar niet voldeed aan onze criteria. Dankzij de advieskostenvoucher kunnen aanvragers hun ruwe diamantjes fijn slijpen. Onze verwachting is dat het principe werkt, maar het is nog te vroeg om definitieve conclusies te trekken over de effectiviteit van de vouchers.

Subsidies: vijf stromen, 26 projecten

Het Waddenfonds steunt kleine projecten met een korte doorlooptijd. Maar ook grote projecten waar soms meerdere jaren aan gewerkt wordt. Dat vraagt om een andere benadering. Ondanks grote verschillen in inhoud, doorlooptijd en budget, willen we zo slagvaardig mogelijk optreden. Daarom hebben aanvragers de keuze uit vijf subsidiestromen waarvan de adviesvoucher ondersteunend is aan de aanvragen binnen de Thematische openstelling.

Vijf soorten subsidie

1. **Budget Lokale Innovaties (BLI).** Dit is vooral gericht op lokale ondernemers en gemeenschappen die op kleinere schaal bijdragen aan de verduurzaming en leefbaarheid van het Waddengebied.
2. **Thematische openstelling.** Voor activiteiten die draaien om een van onze acht thema's: natuur, werelderfgoed, bodem, duurzame recreatie, energietransitie, duurzame havens, duurzame visserij en duurzame landbouw.
3. **Majeure Projecten.** Dit zijn grote projecten die zich over meerdere jaren uitstrekken en een substantiële bijdrage leveren aan het realiseren van de hoofddoelen van het Waddenfonds. Dit deel van ons werk valt onder het Investeringskader Waddengebied (IKW).
4. **Duurzame Kennishuishouding.** In deze 2019 verleenden we voor kennishuishouding subsidie aan de Waddenacademie. De Waddenacademie is opgericht in 2008, zodat we blijven leren van wat we doen en de opgedane kennis duurzaam kunnen verankeren.
In 2019 heeft het dagelijks bestuur opdracht gegeven om een verkenning uit te voeren naar de organisatie van de duurzame kennishuishouding. Die verkenning loopt parallel met de herijking van de bestuurlijk organisatie van het Waddengebied, waartoe het Kabinet heeft besloten.
5. **Advieskostenvoucher.** Hiermee kunnen aanvragers een extern adviseur inschakelen om tot een goede aanvraag te komen binnen de subsidiestroom Thematische openstelling.

Subsidieplafonds 2019

Het dagelijks bestuur van het waddenfonds maakte voor het jaar 2019 de verdeling van de budgetten met uitzondering van de reserveringen Investeringskader Waddengebied en de subsidie voor de Waddenacademie (zie toelichting onder tabel), als volgt in de vorm van subsidieplafonds.

Naam	BUDGET
Subsidieregeling Budget Lokale Innovaties Waddenfonds 2018 Budget Lokale Innovaties	€ 1.500.000
Subsidieregeling Waddenfonds 2019-01	€ 8.000.000
Natuur Werelderfgoed, cultuurhistorie en landschapontwikkeling Bodem, water, licht en geluid Duurzame recreatie en duurzaam toerisme Verduurzaming energiehuishouding Duurzame waddenhavens Duurzame visserij Duurzame agrarische sector	
Subsidieregeling advieskosten Waddenfonds 2018/03	€ 200.000
Natuur Werelderfgoed, cultuurhistorie en landschapontwikkeling Bodem, water, licht en geluid Duurzame recreatie en duurzaam toerisme Verduurzaming energiehuishouding Duurzame waddenhavens Duurzame visserij Duurzame agrarische sector	

Waddenacademie

Voor de Kennishuishouding wordt geen aparte regeling opgesteld maar wordt gebruik gemaakt van de boekjaarsystematiek. In 2019 heeft de Waddenacademie € 1.200.000,-- ontvangen om de met haar afgesproken taken uit te voeren.

Majeure projecten

Voor Majeure projecten (IKW) wordt er geen gebruik gemaakt van een aparte regeling/openstelling. Aanvragen betreffen projecten die een meerjarige looptijd hebben. Dit betekent concreet dat deze aanvragen vergezeld gaan met een begrotingswijziging die door het Algemeen Bestuur van het Waddenfonds moet worden vastgesteld. Op deze wijze wordt op dat moment een reservering voor een dergelijk project voor meerdere jaren gedaan. In 2019 betrof de reservering € 27.351.931,--. De beschikkingen voor dergelijke projecten worden in principe niet in een keer voor de totale looptijd afgegeven

Afgewezen subsidieverzoeken

Helaas kunnen we niet iedere aanvrager blij maken. In 2019 hebben we circa 55% van de aanvragen af moeten wijzen. Dat doen we bijvoorbeeld als tijdens het beoordelingstraject blijkt dat er geen zicht is op cofinanciering, of als de kans te klein is dat de benodigde vergunningen worden verleend. Een andere reden om een aanvraag af te wijzen is dat een project economisch niet haalbaar is, doordat er geen realistisch businessplan ligt of het exploitatieplan niet voldoende onderbouwd is.

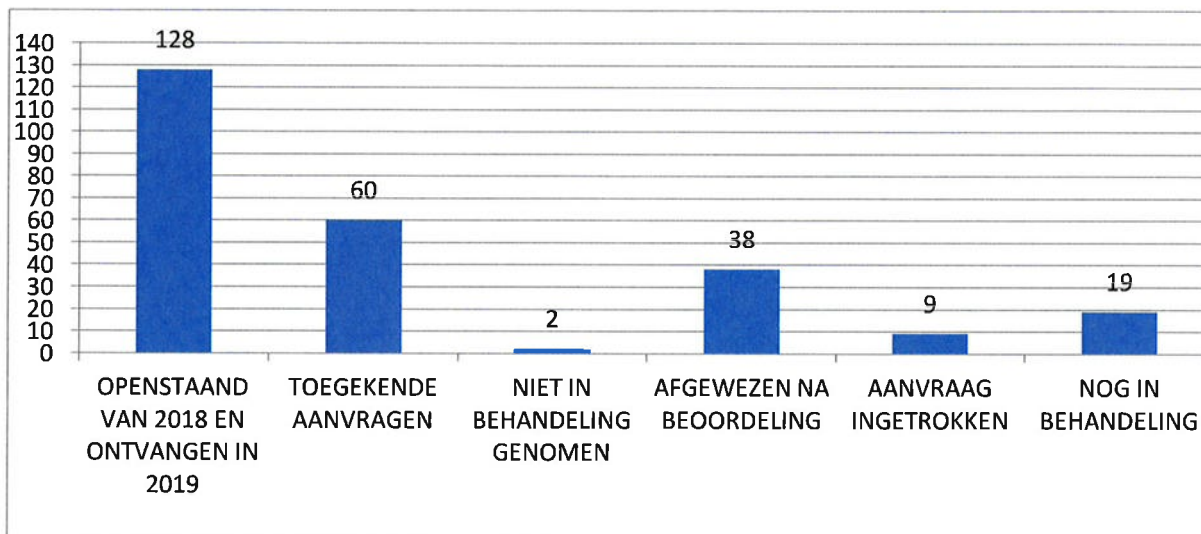
We steunen ook geen reguliere uitgaven. Dat zijn terugkerende kosten die bij de normale werkzaamheden van een organisatie horen. Denk dan aan achterstallig onderhoud of een taak die de aanvrager volgens de wet moet uitvoeren. En soms past het niet omdat een plan een van onze natuurdoelen ondermijnt. Dan komt het sowieso niet in aanmerking voor financiering.

Subsidieaanvragen

In 2019 heeft het Waddenfonds in totaal 128 subsidieaanvragen ontvangen of behandeld. Daarvan zijn er 60 toegekend. Van de aanvragen die ingediend zijn voor de voucherregeling, zijn er 34 toegekend. Voor de subsidieregeling brede tender 2018-01 zijn 37 aanvragen ingediend, daarvan zijn 10 toegekend, 2 aanvragen zijn niet in behandeling genomen en 25 aanvragen zijn afgewezen. Voor de subsidieregeling BLI zijn 46 aanvragen ingediend, 12 zijn toegekend, 11 afgewezen, 4 ingetrokken en nog 19 in behandeling.

Er zijn 4 Majeure projecten ingediend deze zijn alle 4 gehonoreerd.

Toegekende subsidies

In 2019 hebben we in totaal 26 projecten vanuit de Thematische openstelling, BLI en Majeur, exclusief de 34 vouchers gesteund. Stuk voor stuk maken ze het Waddengebied rijker en robuuster. De aanvragers zijn verenigingen, stichtingen, overheidsorganisaties en samenwerkende ondernemers die het Waddengebied allemaal een warm hart toedragen. Bij elkaar opgeteld hebben deze 26 projecten van het Waddenfonds €31.894.352,- toegekend gekregen. Als je de bijdragen van de andere financiers daarbij optelt, gaat het in 2019 om een totaalbedrag van circa 81 miljoen euro aan investeringen in het waddengebied

Bij de oprichting van het Waddenfonds was de boodschap van de Tweede Kamer duidelijk: aan het eind van de rit, in 2026, moet er evenveel geld naar duurzame economie als naar natuurprojecten zijn gegaan. Tot en met 2019 is er op basis van verleende subsidies iets meer geïnvesteerd in ecologie dan in economie; 52,4% kwam direct ten goede aan de flora en fauna van het Waddengebied.

In deze paragraaf vertellen we in het kort iets over de projecten waaraan we in 2019 subsidie hebben toegekend. Meer weten? Via de interactieve [kaart](#) op onze website is meer informatie te vinden.

1) Toekenningen Budget Lokale Innovatie

Via het Budget Lokale Innovatie is in 2019 voor €470.394,- toegekend aan twaalf projecten die op lokaal niveau bijdragen aan de verduurzaming en leefbaarheid van het Waddengebied. Per aanvraag stellen we maximaal €50.000,- beschikbaar.

Wadden Made

Aan het creëren van twee lokale maakplaatsen (Bad Nieuweschans en Kloosterburen) draagt het Waddenfonds €43.898,- bij voor het project Wadden Made. Bij dit project gaat het om het creëren van een netwerk dat zich richt op een lokale duurzame productieketen. Vanuit de maakplaatsen worden bijvoorbeeld diverse Waddenspecifieke duurzame interieurproducten ontwikkeld met behulp van lokale en hernieuwbare grondstoffen uit de Waddenregio. De toegekende subsidie van het Waddenfonds bedraagt €43.898,-.

Toekomstig dorps huis Warffum

Het project richt zich op het realiseren van een nieuw dorps huis in het bestaande gymnastiekgebouw en de voormalige ontvangstzaal van Op Roakeldais in Warffum. Het dorp krijgt daarmee een nieuwe en nu nog ontbrekende centrale ontmoetingsplek voor het verenigingsleven, vrijetijdsbesteding en dienstverlening op het gebied van welzijn en zorg. De toegekende subsidie van het Waddenfonds bedraagt €50.000,-.

Bloemendorpen Achlum en Oosterbierum

Lokale vrijwilligers treffen samen met boeren en andere grondeigenaren en met overheden maatregelen om de biodiversiteit van flora te verhogen. De twee dorpen kennen een hoge organisatiegraad met een actief verenigingsleven, maar rondom biodiversiteit is hier nog geen sprake van. De toegekende subsidie van het Waddenfonds bedraagt €48.225,-.

Vogeldorpen Dongjum Boer Peins en Ried

Het project is op lokale schaal vernieuwend, omdat inwoners van de dorpen gezamenlijk zelfbedachte verbeteringen, die nodig zijn voor vogels voor een hogere overlevingskans en genoeg voedsel, in praktijk brengen. Hierbij worden de initiatiefnemers ondersteund door de Friese Milieu Federatie en Landschapsbeheer Fryslân. De toegekende subsidie van het Waddenfonds bedraagt €49.410,-.

Stichting Amelands Produkt

Achter de bestaande brouwerij komt een nieuw gebouw waar de brouwerij een plek krijgt, maar waar studenten of stagiaires ook onderzoek verrichten of werkervaring op kunnen doen. De brouwerij zelf zal vanaf buiten goed te zien zijn, zodat voorbijgangers het hele brouwproces kunnen volgen. De toegekende subsidie van het Waddenfonds bedraagt €50.000,-.

Samen voor de schone Wadden

Onder de vlag van de landelijke Beach Clean-up Tour organiseert Stichting De Noordzee in samenwerking met de Waddenvereniging acht etappes in het Waddengebied. Bij elke etappe maken lokale inwoners en andere vrijwilligers stranden en andere delen van het Wad schoon en plasticvrij. De toegekende subsidie van het Waddenfonds bedraagt €43.660,-.

Nieuwbouw boet de Molen

Het gaat om het realiseren van een educatieve ontvangst- en bezoekersruimte (molenboet), inclusief inrichting en terras. Het doel is om daarmee meer mogelijkheden te creëren voor het organiseren

van activiteiten, presentaties en exposities. De toegekende subsidie van het Waddenfonds bedraagt €8.000,-.

Waddenzee in Natuurcentrum

Doel van dit project is om de 80.000 bezoekers die jaarlijks naar De Helderse Vallei komen te informeren over de status van werelderfgoed Waddenzee en te laten kennismaken met het gebied in al haar facetten. De permanente expositie in het bezoekerscentrum wordt uitgebreid en er worden gastlessen gegeven op basisscholen. De toegekende subsidie van het Waddenfonds bedraagt €7.500,-.

Buurthuis Ganzedijk – Hongerige wolf

Er wordt een nieuw dorps huis gebouwd voor Ganzedijk en Hongerige Wolf, waarmee de twee dorpsgemeenschappen een nieuw centrum krijgen voor allerlei activiteiten. Niet alleen voor dorpsbewoners, maar ook voor toeristen die het gebied De Dollard bezoeken. Zo komt er ruimte voor campers, een minicamping en een informatiepunt over De Dollard en over Werelderfgoed Waddenzee. De toegekende subsidie van het Waddenfonds bedraagt €50.000,-.

Meiinoar troch de tiid foarut

Door het bestaande gezamenlijke dorps huis voor Parrega, Hieslum en Dedgum aan te passen, ontstaan meer gebruiksmogelijkheden. Daarmee krijgen verschillende groepen in de dorpen ook ruimte voor verenigingsleven, vrijetijdsbesteding en dienstverlening. Dit versterkt de vitaliteit van de dorpsgemeenschap en leidt tot versteviging van de sociale cohesie. De toegekende subsidie van het Waddenfonds bedraagt €50.000,-.

HAIM

Naast een muziektheatervoorstelling bestaat dit project onder andere uit drie verhalencafés en een kleine expo. Belangrijke locaties voor de uitvoering van de activiteiten zijn Spijk, Roodeschool, Groningen Seaports en het zelfgebouwde theater in de vertrekhal van de Borkumlijn in Eemshaven. De toegekende subsidie van het Waddenfonds bedraagt €20.000,-.

Vlinderdorpen Burgwerd en Vrouwenparochie

Het project Vlinderdorpen is vooral gericht op het verbeteren van het ecosysteem voor vlinders zoals de Argusvlinder. Daarnaast worden ook maatregelen getroffen om de leefomstandigheden van akkervogels, de meervleermuis en de bittervoorn te verbeteren. De toegekende subsidie van het Waddenfonds bedraagt €49.701,-.

Er was eind november nog ongeveer €300.000 beschikbaar binnen het subsidieplafond BLI. Het dagelijks bestuur Waddenfonds heeft op 29 november 2019 besloten om het subsidieplafond te verhogen naar €1.500.000,- en de uiterste indieningstermijn voor aanvragen te verlengen tot 10 juli 2020.

2) Toekenningen Thematische openstelling

In juni 2019 besloot het dagelijks bestuur Waddenfonds, op advies van een externe deskundige commissie, om in totaal €4.072.027,-- toe te kennen aan tien projecten die vallen binnen de subsidiestroom Thematische openstelling. Alle tien de projecten draaien om één of meer van onze acht thema's: natuur, werelderfgoed, bodem, duurzame recreatie, energietransitie, duurzame havens, duurzame visserij en duurzame landbouw. Per aanvraag maximaal €500.000,-.

Eén met de natuurlijke omgeving

Puur Terschelling, een bedrijf in buitenactiviteiten in Oosterend, wil haar accommodatie verduurzamen en uitbreiden, zodat de gasten ook buiten het hoogseizoen kunnen worden ontvangen. Hierdoor wordt het mogelijk de buitenactiviteiten, die gericht zijn op beleving van kernkwaliteiten van het eiland en de Waddenzee, beter te benutten in het laagseizoen. Het project past goed bij het rustige karakter van het oostelijk deel van het eiland. Tegelijkertijd trekt het extra bezoekers buiten het hoogseizoen en draagt het bij aan verlenging van het toeristisch seizoen. De toegekende subsidie van het Waddenfonds bedraagt €268.544,-.

Vergroten en versterken van het cultuurhistorisch toerisme op Vlieland

De Stichting Korenmolen Vlieland wil op het eiland een korenmolen herbouwen met daarin een expositieruimte. Op dezelfde plaats heeft eeuwenlang een molen gestaan. De expositie gaat over hoe het leven op Vlieland was en welke rol de molens in de (maritieme) geschiedenis hebben gespeeld. Ook is er aandacht voor Vlieland als onderdeel van Werelderfgoed Waddenzee. In een winkel zullen waddenproducten met het keurmerk Waddengoud aangeboden worden. De toegekende subsidie van het Waddenfonds bedraagt €495.000,-.

Terpeninformatiecentrum Hegebeintum

Stichting Terp Hegebeintum gaat een nieuw bezoekerscentrum bouwen bij de terp van Hegebeintum. Dit centrum dient als startpunt voor de beleving van de kernkwaliteiten van het omliggende terpenlandschap. Als onderdeel van het project worden de verhalen over de terpengeschiedenis, het watererfgoed, de romaanse kerken en het ontstaan van het landschap voor het voetlicht gebracht. Dit gebeurt door het aanleggen van nieuwe routes en het organiseren van excursies en arrangementen rond het thema terpenlandschap. Doel is om het landschap beter toegankelijk te maken voor het publiek en daardoor de Friese waddenkust als toeristische bestemming een impuls te geven. De toegekende subsidie van het Waddenfonds bedraagt €500.000,-.

Pilot natuurlijke slaperdijken Groningen

Dit project richt zich op het krijgen van kennis om de natuur- en belevingswaarde van de landinwaarts gelegen slaperdijken te vergroten. De pilot behelst onder andere de aanplant van struiken, de omvorming naar bloemrijke vegetaties, de aanleg van vogelakkers en een aangepast dijkbeheer. Daarnaast heeft het project als doel om het publiek met onder andere excursies, lezingen en informatiepanelen bewust te maken van de waarde van slaperdijken. De verkregen kennis moet inzicht geven in een optimale inrichting van de dijken en in optimale maai- en begrazingsregimes voor de dijken en aangrenzende akkers. Hierdoor kunnen de leefomstandigheden van de voor het Waddengebied typerende bedreigde vogelsoorten, zoals de grauwe kiekendief en de velduil worden verbeterd. De toegekende subsidie van het Waddenfonds bedraagt €488.243,-.

Boeren, vissers en buitenlui

De zogenaamde Gouden Driehoek op Texel rondom de Hoge Berg moet op allerlei manieren toegankelijk en beleefbaar worden gemaakt voor toeristen en recreanten. Eén van de onderdelen is het herstel van de tuin van Brakestein volgens 18e-eeuws ontwerp. Daarnaast moet er kringlooplandbouw op de keileemheuvel de 'Hoge Berg' komen en wordt het kleine bos 'Doolhof' op de zuidoostelijke helling van de berg verbeterd. In de oude haven van Oudeschild komen informatiepanelen over het vissersleven van 1960 tot nu. Tenslotte komen er vijf insectenmonitoringspunten, 500 meter aan 'tuunwallen' langs wandelroutes en wordt de waterstand verhoogd om het gebied aantrekkelijker te maken voor weidevogels. Om al deze verbeteringen toegankelijker te maken voor toeristen, wordt eveneens een verbindende fiets- en wandelroute aangelegd. De toegekende subsidie van het Waddenfonds bedraagt €483.922,-.

Bomen in het Waddenlandschap

Door de essentaksterfte en andere boomziekten neemt de beleving van het contrast tussen de monumentale beplantingen en de weidsheid van het landschap in het Waddengebied af. De aanpak van de aantasting van het landschap is urgent. Met dit project worden de karakteristieke beplantingen in het kustgebied van het Friese en Groningse waddenlandschap versterkt. Een breed assortiment van 2700 bomen die in het gebied goed gedijen zullen worden aangeplant. Zo draagt het project bij aan meer diversiteit, minder kwetsbaarheid voor ziektes en een versterking van de lokale identiteit. Aanvullend worden ook lezingen, presentaties en cursussen verzorgd. De toegekende subsidie van het Waddenfonds bedraagt €443.529,-.

Volle kracht vooruit! Man overboord

Het gaat hier om de eerste fase van het project waarmee Citymarketing Den Helder en het Nationaal Reddingmuseum Dorus Rijkers het dagtoerisme naar Den Helder willen stimuleren. Bezoekers kunnen virtueel als bemanningslid van een reddingsboot meedoen met een reddingsactie. Ook komt er een tijdelijke tentoonstelling over zeven gedenkwaardige reddingsacties rond Den Helder. Bij de tentoonstelling worden oude verhalen en herinneringen gekoppeld aan nieuwe beelden en tastbare bewijzen. Daarmee worden de verhalen over cultuurhistorische schatten zoals de scheepswrakken onder water en de vele eeuwen zeevaart verteld. De toegekende subsidie van het Waddenfonds bedraagt €150.000,-.

Lokale energienet in balans met accu's en elektrische deelauto's

In het Groningse Kantens en omgeving start een project dat zich richt op de problemen met overbelasting van het elektriciteitsnetwerk in het Waddengebied. Het doel is de balans in het lokale energienet te verbeteren. Dit gebeurt door elektriciteit op te slaan en te bufferen in accu's en 16 elektrische auto's. Tegelijk wordt de aansturing van de belasting op het elektriciteitsnet verbeterd. De elektrische auto's worden gebruikt voor duurzame recreatie en toerisme, doordat de auto's ingezet worden als deelauto's voor toeristen en eilandbewoners. Het project speelt hiermee slim in op experimenteerruimte die de wetgeving biedt. De toegekende subsidie van het Waddenfonds bedraagt €449.994,-.

Visserijmuseum Termunterzijl

Stichting Visserijmuseum Termunterzijl wil een volwaardig visserijmuseum realiseren door de uitbreiding van de bestaande expositieruimte. Het museum vertelt met vaste en lopende tentoonstellingen het verhaal over het maritieme verleden, heden en toekomst van het dorp Termunterzijl. Ook de Termunterzijlster visserij en de cultuurhistorische waarden van de nabije omgeving komen aan bod. Daarnaast wordt het museum gebruikt voor lezingen, educatie, excursies, veldwerkprogramma's, groepsactiviteiten en sociale ontmoeting over deze thema's. Verder wordt in samenwerking met het Groninger Landschap en het waterschap Hunze en Aa's op locatie (de Kleine Polder) voorlichting gegeven over vismigratie en vispopulatie in het Eems-Dollard estuarium. De toegekende subsidie van het Waddenfonds bedraagt €317.000,-.

De kromme Horne

Voor de kust van Wierum moet een groot kunstwerk komen in de vorm van een grote houten pier met een panoramische beleefplek. De zogenaamde Kromme Horne zal 330 meter lang worden en de oude strekdam volgen. In een latere fase die niet onder deze aanvraag valt, volgt een verlenging tot 550 meter. Hiermee zullen drie beleefplekken gerealiseerd worden. De Kromme Horne is onderdeel van het programma Sense of Place en stelt bezoekers in staat om op een bijzondere manier te genieten van de duisternis, de rust en de landschappelijke waarde van het Waddengebied. De toegekende subsidie van het Waddenfonds bedraagt €475.795,-.

3) Toekenningen Investeringskader Waddengebied (IKW)

In 2019 is door het algemeen bestuur Waddenfonds ruim € 27 miljoen *gereserveerd* voor vier meerjarige, grote projecten die een substantiële bijdrage leveren aan het realiseren van de hoofddoelen van het Waddenfonds. In 2019 is hiervoor in totaal €7.054.569 toegekend. Hieronder volgt een kort overzicht van de meerjarige reserveringen en van de toekenningen 2019.

Waddentools Wij en Wadvogels

Het Waddenfonds heeft meerjarig ruim €7 miljoen gereserveerd voor de verbetering van de leefomgeving van vogels in het Waddengebied. Uit onderzoek blijkt dat de Waddenzee een zwakke schakel is in de vliegroute van vogels. Voor dat bedrag worden onder andere 62 hectare broedgebied voor steltlopers, twee broedeilanden van in totaal 3000 m² en een vogeleiland met kwelder ten zuiden van Schiermonnikoog aangelegd. Ook komen er een wandelroute en een vogelkijkhut. De kennis die Vogelbescherming Nederland tijdens dit project opdoet, wordt nationaal en internationaal uitgewisseld om te helpen bij vergelijkbare projecten in de toekomst. De meerjarige reservering voor de subsidie van het Waddenfonds is €7.756.265,-. Hiervan is in 2019 €1.971.476 toegekend.

Waddentools Swimway

Het project gaat uitgebreid onderzoeken wat de effecten zijn van alle maatregelen die eerder zijn genomen om de visstand te verbeteren. Bekend is dat het slecht gesteld is met de visstand in de Waddenzee: de hoeveelheid vissen is de afgelopen vijftig jaar sterk afgenomen en echt grote vissen komen er bijna niet meer voor. De afgelopen jaren zijn er meerdere projecten gestart om het tij te keren. Met het project Waddentools Swimway wordt uitgebreid onderzocht wat de effectiviteit van deze projecten is en wat de beste maatregelen zijn om de leefomgeving van vissen in de Waddenzee te verbeteren. Zo wordt onder andere gekeken naar het effect van riffen bij de Afsluitdijk op de kraamkamerfunctie van de

Waddenzee. De meerjarige reservering voor de subsidie van het Waddenfonds is €3.598.750,-. Hiervan is in 2019 €1.511.572 toegekend.

De volgende stap in getijdenenergie: demonstratie TidalKite™

Het bedrijf SeaCurrent uit Grou zet het bedrag in voor een test op volledige schaal van de onderwatervlieger, die de beweging van eb en vloed omzet in duurzame energie. De vlieger heeft als voordeel dat hij gedurende het hele jaar constant energie levert, in tegenstelling tot windenergie en zonne-energie. De onderwatervlieger van SeaCurrent is ontworpen voor relatief ondiep water en geringe stroomsnelheden. Dit maakt de TidalKite geschikt voor het Waddengebied. De test vindt plaats in het Borndiep nabij Ameland. Er wordt ook gekeken naar de effecten op natuur. De meerjarige reservering voor de subsidie vanuit het Waddenfonds is €2.267.576,-. Hiervan is in 2019 €1.765.441 toegekend ten laste van 2020.

Ruim baan voor vissen 2

Door dijken, sluizen, stuwen en gemalen is de vistrek tussen de Waddenzee en het binnenwater achter de dijken hevig verstoord geraakt. Daardoor kunnen vissen lastig meren, beken en rivieren bereiken waar ze paaien en jongen krijgen. Het gevolg is dat trekkende vissoorten zoals de zeeforel, paling en glasaal het moeilijk hebben in het Waddengebied. In deze tweede fase van het project Ruim Baan voor Vissen wordt het meeste geïnvesteerd in de verbetering van de vismigratie in de kop van Noord-Holland. Zo komt er een verbinding tussen zee en achterland met de aanleg van een zoet-zout overgang en veertien hectare brakwatergebied. Ook worden er op negentien plekken vispassages verbeterd en aangelegd. Daarnaast worden in het achterland paai- en opgroeigebieden geschikt gemaakt voor vissen. De meerjarige reservering voor de subsidie vanuit het Waddenfonds is €12.794.549,-. Hiervan is in 2019 €1.541.147,- toegekend ten laste van 2020.

4) Toekenning Duurzame Kennishuishouding

In 2019 maakten we in totaal €1.200.000,- vrij om waardevolle kennis over het Waddengebied te laten stromen en om de kennishuishouding over het Waddengebied te borgen. Dit bedrag ging in de vorm van een boekjaarsubsidie naar de Waddenacademie.

5) Toekenningen Advieskostenvoucher

In 2019 kregen we 35 aanvragen voor een advieskostenvoucher. In hoeverre de aanvragen bij de advieskostenregeling tot uitbetaling komen zal pas in 2020 blijken: een adviesvoucher wordt pas definitief toegekend als we voor het desbetreffende project tussen 9 december 2019 en 21 januari 2020 (12.00 uur) een ontvankelijke aanvraag ontvangen voor de Thematische openstelling.

Dit was 2019

Terugblikkend op 2019, zien we dat er voor en achter de schermen heel veel werk is verzet. We hebben opnieuw een verzameling bijzondere projecten kunnen steunen waar het Waddengebied beter van wordt. Er waren veel momenten van stille trots, maar ook momenten waar we als organisatie van leren. In dit hoofdstuk doen we een greep uit de trends en gebeurtenissen die 2019 voor het Waddenfonds hebben gevormd.

Majeure Projecten

Het totaalbedrag in 2019 dat we aan reserveringen konden toekennen aan majeure projecten: grootscheepse plannen die meer jaren in beslag nemen en waarbij verschillende partijen samenwerken om het Waddengebied te verrijken is een kleine 26,5 miljoen. Dit zijn projecten via het Investeringskader Waddengebied (IKW).

Het IKW is een initiatief van de provincies Noord-Holland, Fryslân en Groningen. Doel is om grote projecten te realiseren die een belangrijke verbeter slag mogelijk maken in een van de volgende aandachtsgebieden:

- Waddenzee
- Havenontwikkeling en natuurverbetering
- Versterken en vermarkten van Werelderfgoed
- Vitale kust en Afsluitdijk
- Eems-Dollardgebied in balans
- Eilanden op eigen kracht

De majeure projecten die binnen deze aandachtsgebieden vallen leggen veel meer beslag op het Waddenfonds dan de meestal kortlopende projecten die van 2006 tot 2016 het overgrote deel van de aanvragen vormden. Het vraagt om meer mankracht, omdat er veel meer uren nodig zijn voor het voorbereiden, beoordelen, toekennen, rapporteren, monitoren en bijsturen waar nodig. En hoewel we heel blij waren met de aanvulling van 4 fte voor de periode 2018 – 2019, bleek een tijdelijke aanpassing in de (meerjaren)begroting noodzakelijk te zijn.

Wat we in 2019 ook ontdekten, is dat dit soort projecten vraagt om een nieuwe, intensievere vorm van samenwerken tussen de programmaregisseurs van het Waddenfonds en de subsidiespecialisten. Het is nog zoeken naar de ideale vorm, maar we leren graag en snel. We delen onze kleine en grotere successen, maar gaan ook bij elkaar te rade als er dingen nog beter kunnen.

Bezwaarschriften en informatieverzoeken

In 2019 kreeg het Waddenfonds in totaal vier informatieverzoeken in het kader van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob) en negen bezwaarschriften. Een van de Wob-verzoeken gaat over een langlopend project en gaat mee naar 2020. Voor de andere drie geldt dat we voor het eind van het jaar inzage hebben kunnen geven in alle gevraagde stukken.

Op basis van de bezwaarschriften die binnenkwamen, zijn we in gesprek gegaan met de afzenders. In drie gevallen waren een luisterend oor en een toelichting op het besluit genoeg om de zaak op te helderen en af te sluiten. Twee zaken zijn voorgelegd aan de bezwarencommissie. Het advies van de bezwarencommissie wordt in 2020 verwacht. De overige besluiten zijn naar aanleiding van de bezwaren herzien. In 2019 zijn er geen klachten binnengekomen.

Beheer en Controle

Vanaf het moment dat een project is verleend tot het moment dat een project wordt vastgesteld, bevindt het project zich in de beheerfase. In deze fase dienen eindbegunstigden te rapporteren over de voortgang van het project. In de meeste gevallen is de eindbegunstigde verplicht één keer per jaar een voortgangsrapportage in te dienen. Voor projecten met een hoog risico, kan in de beschikking de verplichting opgenomen worden om twee keer per jaar te rapporteren.

In de beheerfase kan de eindbegunstigde een voorschot aanvragen of een wijziging indienen. Voorschotten kunnen aangevraagd worden conform kasritme. Uitgangspunt is hierbij dat 80% van het subsidiebedrag als voorschot kan worden uitbetaald. Voordat een nieuw voorschot aangevraagd kan worden, moet het voorgaande voorschot worden verantwoord op basis van gerealiseerde kosten.

Wijzigingen kunnen op ieder moment ingediend worden. Wijzigingsverzoeken lopen uiteen van kleine administratieve wijzigingen tot wijzigingen in looptijd of over een vervangende output die aan het dagelijks bestuur worden voorgelegd. Omdat het Waddenfonds als fonds vaak bewust in een vroeg stadium subsidie verleent, komt het voor dat de looptijd van een project moet worden verlengd of dat projecten anderszins moeten worden gewijzigd.

Wij beoordelen de wijzigingen op twee hoofdvoorwaarden:

1. De mate waarin de subsidieontvanger wijzigingen heeft kunnen of moeten voorzien;
2. De mate waarin de subsidieontvanger daar invloed op kan uitoefenen.

Categorie	behandeld
Betalingen	ca. 80
Rapportages	ca. 45
Wijzigingen	ca. 60
beheer en controle	ca. 30
telefonische gesprekken	ca. 400

Onze subsidiespecialisten proberen de uitvoeringsrisico's vooral vroegtijdig te herkennen. Dit doen we door actief contact te zoeken en te houden met de subsidieontvangers. We vragen naar voortgangsrapportages, voeren voortgang- en voorlichtingsgesprekken en hebben veelvuldig telefonisch contact. Op die manier lukt het de uitvoerings- en vooral financiële risico's voor het Waddenfonds beperkt te houden. Het komt voor dat een subsidie lager moet worden vastgesteld of zelfs moet worden ingetrokken. Deze besluiten legt de directeur voor aan het dagelijks bestuur van het Waddenfonds.

In de voorlichtingstrajecten naar nieuwe aanvraagrondes en openstellingen is de beheerorganisatie nauw betrokken. De medewerkers geven voorlichting over diverse subsidietechnische en projectmatige onderwerpen en schuiven aan bij voorlichtingsgesprekken met programmaregisseurs om diverse nationale en Europese regelgeving nader toe te lichten.

Jaarcijfers

In het onderdeel 'programmaverantwoording' zijn alle financiële cijfers over 2019 te vinden. Hiermee legt het bestuur van het Waddenfonds financiële verantwoording af over het gevoerde beleid. Voor een eerste indruk hebben we hieronder een aantal interessante cijfers bij elkaar gezet.

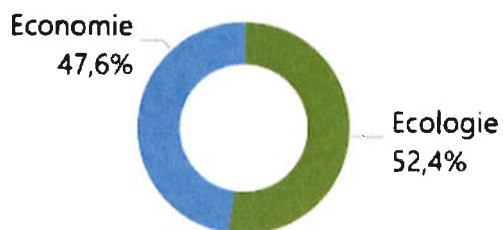
In deze paragraaf laten we zien hoe 2019 er in financieel opzicht uitzag. De vermelde bedragen zijn afkomstig uit de Jaarrekening 2019 van het Waddenfonds, waarin het bestuur financiële verantwoording aflegt over het gevoerde beleid.

In het overzicht zijn de baten en lasten en het financieel resultaat opgenomen (raming en realisatie). Bij de realisatie over 2019 gaat het onder andere om de volgende posten, die in de Jaarrekening nader worden toegelicht:

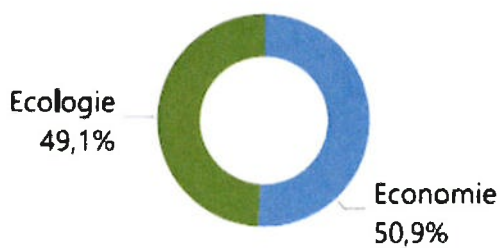
Baten	
Decentralisatie-uitkering	28.878.000
Rente	424.500
	29.302.500
Lasten	
Beschikte subsidies (toegevoegd aan OP)	4.712.421
Saldo vrijval totaal	664.472
Majeure projecten <i>verleend</i>	23.983.457
Waddenacademie	1.200.000
Monitoring	43.950
Ontwikkeldbudget	229.328
Organisatiekosten	2.183.538
	33.017.166
Saldo van baten en lasten	-3.714.666
Onttrekking aan de algemene reserve	430.000
Onttrekking aan overloop bestemmingreserve	8.765.748
Onttrekking aan reserve Majeure projecten	29.291.800
Mutatie reserves naar Majeure projecten	-21.808.339
Mutatie reserves naar overloop bestemmingsreserve	-8.795.306
Gerealiseerde resultaat	4.169.237

Verdeling Ecologie en Economie cumulatief op basis van verleningen/reserveringen en vaststellingen

Barometer Ecologie - verleende subsidie

Barometer Ecologie - vastgestelde subsidie

In 2019 aantal vastgestelde projecten

VASTGESTELDE PROJECTEN	VASTGESTELDE SUBSIDIE	VRIJVAL ALG. RESERVE
42	€ 27.199.764	€ 396.309

Toelichting: De opgenomen vrijval betreft het bedrag uit vastgestelde projecten in 2019 dat vrijvalt naar de algemene reserve van het Waddenfonds. De voucherregeling en de reserveringen voor de IKW-projecten vallen hierbuiten.

Monitoring en evaluatie

Uit het in 2018 vastgestelde monitoringssysteem volgt een verplichting voor aanvragers om, in overleg met het Waddenfonds, in de aanvraag aan te geven wat het beoogde resultaat van het project is (output), wat de beoogde effecten van het project zijn (outcome), aan welke (gespecificeerde) doelen van het Waddenfonds het project bijdraagt, in welke mate het project aan deze doelen bijdraagt en op basis van welke indicatoren de bijdrage bepaald kan worden.

Vanaf eind 2018 is het monitoringssysteem 'op vrijwillige basis' toegepast bij een aantal nieuwe aanvragen. Op basis daarvan is het systeem verder verfijnd en uitgewerkt en is gestart met een implementatietraject. Dat leidde al snel tot de conclusie dat het niet werkbaar is om de verantwoordelijkheid voor de outcome monitoring bij de aanvrager neer te leggen. De effecten van een project kunnen pas bepaald worden na afronding van een project en veelal ook pas eerst enkele jaren na afronding. Daarom heeft het DB besloten dat het Waddenfonds (in gezamenlijkheid met de provincies) verantwoordelijk is voor de outcome monitoring.

Tijdens het daadwerkelijk implementeren van het monitoringssysteem bleek in 2019 dat dit op een aantal punten nog verfijnd moet worden. Het Waddenfonds trekt daarin samen op met de drie provincies. Dat is onder andere ingegeven door de samenhang met de doelen van het Investeringskader Waddengebied. Voor het monitoren van de outcome, waarmee we bedoelen de effecten op langere termijn, na afronding van het project, gaan we gebruikmaken van gegevens uit de Basismonitoring Waddengebied. Daarnaast ligt er een belangrijke taak in het formuleren van streefwaarden. Al deze aandachtspunten worden meegenomen in de evaluatie van het Waddenfonds begin 2020.

Pronkprojecten

Alle aanvragen die we krijgen worden met zoveel aandacht beoordeeld en sluiten zo goed aan op de vier hoofdoelen van het Waddenfonds, dat we oprecht kunnen zeggen dat we trots zijn op ieder project dat we steunen. Maar soms komt er iets zo bijzonders langs. Iets waar je extra blij van wordt. We noemen het onze pronkprojecten. In dit jaarverslag zetten we vier van dat soort verhalen in de spotlight.

Marconi Buitendijks

Delfzijl was ooit een havenstad aan de Waddenzee. In de tweede helft van de vorige eeuw ging dat karakter grotendeels verloren, door grootscheepse industrialisatie. Daarnaast zorgt klimaatverandering voor zwaardere stormen, zeespiegelstijging en hogere golven, terwijl gaswinning de bodem laat dalen. Dit alles stelt nieuwe eisen aan de zeedijk. De gemeente Delfzijl heeft nu samen met een groot aantal partners het veelomvattende plan Marconi om Delfzijl en de Eems-Dollard weer aantrekkelijk en veilig te maken voor mens en dier.

De provincie Groningen, twee waterschappen, het Rijk en verschillende natuur- en milieuorganisaties hebben met de gemeente een ruimtelijke visie opgesteld en die uitgewerkt tot een integraal programma. Bij een totaalbudget van €11.169.472,-- investeerde het Waddenfonds € 9.947.225,-- in het deelproject Marconi Buitendijks, om de volgende zaken mede mogelijk te maken:

Aanleg van 57 hectare kwelderlandschap langs de Handelskade Oost en de Schermdijk, daar waar vroeger ook kwelders lagen

- Aanleg van 57 hectare kwelderlandschap langs de Handelskade Oost en de Schermdijk, daar waar vroeger ook kwelders lagen
- Verwijdering van de Griesberg, een berg gips- en kalkafval die al tientallen jaren direct voor de kust in zee ligt
- Vergroten van het stadsstrand van 0,7 naar 2,3 hectare
- Het aanleggen van een wandel- en fietsroute tussen strand en centrum

In 2019 is dit project zo goed als gereedgekomen.

Wij & Wadvogels

Het Waddengebied is het belangrijkste getijdegebied in Noordwest-Europa. Het staat dan ook op de Werelderfgoedlijst van UNESCO. Maar dit kwetsbare gebied staat ook hoog op het verlanglijstje van recreanten uit binnen- en buitenland. Bovendien wonen en werken er mensen en worden de negatieve gevolgen van klimaatverandering steeds meer tastbaar.

Uit onderzoek blijkt dat de Waddenzee een zwakke schakel is in de vliegroute van vogels. Vogelbescherming Nederland heeft daarom in samenwerking met Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, It Fryske Gea, het Groninger Landschap, Landschap Noord-Holland en De Waddenvereniging het project Wij & Wadvogels opgezet. Tot en met 2022 zijn de verwachte kosten €15,6 miljoen. Het Waddenfonds is trots om hier met een subsidie van bijna €7 miljoen een substantiële bijdrage aan te kunnen leveren.

Wij & Wadvogels maakt letterlijk ruimte voor vogels die het Waddengebied hard nodig hebben. Dit zijn de belangrijkste punten uit het plan:

- Aanleg van 62 hectare broedgebied voor steltlopers
- Aanleg van twee broedeilanden, samen 3000 m2 groot
- Aanleg van een vogeleiland met kwelder ten zuiden van Schiermonnikoog
- Aanleg van een wandelroute en een vogelkijkhut
- Voorlichting aan bewoners en bezoekers om vogelvriendelijk te recreëren

De kennis die de partners met dit project vergaren, delen zij in Nederland en ver daarbuiten. Zo creëert Wij & Wadvogels een voorsprong voor toekomstige projecten die ook draaien om het scheppen van ruimte voor vogels.

Test onderwatervlieger

De Waddeneilanden streven ernaar om zelfvoorzienend te worden als het gaat om drinkwater en energie. Daarom steunden we in 2018, na veelbelovende resultaten in het laboratorium, de praktijktests met de TidalKite in de Waddenzee. Twee kleine onderwatervliegers, op een schaal van 1:10, bewezen vervolgens dat het principe werkt: de TidalKite is een rendabele manier om de voortdurende beweging van eb en vloed in de Waddenzee om te zetten in duurzame energie.

In tegenstelling tot zonne- en windenergie is getijdenstroming er altijd, Zomer en winter, dag en nacht, wind of geen wind. Bovendien is de onderwatervlieger niet zichtbaar in het Waddenlandschap. Eén vlieger op ware grootte levert een vermogen van 500 kW, genoeg om ongeveer 700 huishoudens van stroom te voorzien. In 2019 was het tijd om dit in praktijk te testen en ook de effecten van de TidalKite op de natuur te onderzoeken.

Daarom gaf het Waddenfonds in 2019 €2,3 miljoen subsidie voor de verdere ontwikkeling van de vernieuwende onderwatervlieger. Het totale budget voor deze fase is bijna €3,8 miljoen. Het bedrijf SeaCurrent uit Grou gebruikte het bedrag om te testen met een prototype van de TidalKite op ware grootte: ongeveer 7 meter hoog en 12 meter lang.

Samen voor Schone Wadden

In de natuur hoort geen afval rond te slingeren. Daarom haakten De Waddenvereniging en Stichting De Noordzee in 2019 aan bij de landelijke Beach Clean-Up Tour door acht etappes te organiseren in het Waddengebied. Het doel was tweeledig: grote schoonmaak en bewustwording van de noodzaak om het Waddengebied te beschermen tegen vervuiling met plastic en ander afval.

Het startschot viel op Schiermonnikoog en de laatste etappe werd afgesloten op Texel. Voor de kinderen waren er bij elke etappe Wadwaaiers, om de schelpen, krabben, zeewieren, kwallen en zeesterren te herkennen die je op de Wadden tegen kunt komen. En op Texel konden de vrijwilligers tijdens het schoonmaken onder andere luisteren naar verhalen van lokale strandjutters, die meehielpen met de Beach Cleanup.

De totale kosten van het project *Samen voor Schone Wadden* bedroegen €90.000,-. Het Waddenfonds sprak het Budget Lokale Innovaties aan, de subsidiestroom voor kortlopende en relatief kleinschalige projecten, voor een subsidie van €43.660,-. In totaal is langs de Noordzeekust van de Wadden door 496 vrijwilligers 3262 kilo afval opgeruimd. Hieronder was ook afval van de MSC Zoe, het vrachtschip waarvan in de nacht van 1 op 2 januari 2019 maar liefst 345 containers overboord sloegen.

Communicatie

In 2019 heeft het Waddenfonds op verschillende manieren van zich laten horen. We stuurden persberichten als we subsidie gaven voor een mooi project. We zorgden dat er weer een interessant symposium was. We deelden onze wetenswaardigheden in digitale nieuwsbrieven. En we bouwden een nieuwe website waarop alle informatie makkelijker te vinden is, ook op smartphone en tablet. Er was veel goed nieuws, maar ook tegenslag. Een paar dingen verdienen hier speciale aandacht.

Partners vinden elkaar op Politieke Waddendag

In september organiseerden we samen met de Waddenacademie, de drie Waddenprovincies en het Regiecollege Waddengebied voor de tweede keer de Politieke Waddendag. Meer dan 110 bestuurders, politici en vertegenwoordigers van belangenorganisaties uit de Waddengemeenschap kwamen die dag bij elkaar. Na een ochtendcollege over het Investeringskader Waddengebied en een lunchlezing waren er in de middag aan de voet van de Friese zeedijk verschillende workshops rond de bescherming en ontwikkeling van het Waddengebied, met aandacht voor belangrijke thema's als natuur, economie en veiligheid.

Veel belangstelling voor nieuwe subsidieregeling

Voor de subsidieregeling vanuit de Thematische openstelling hebben we in september drie drukbezochte informatiebijeenkomsten georganiseerd. Meer dan 150 belangstellenden volgden de voorlichtingssessies in Wieringerwerf, Leeuwarden en Haren. Ruim 70 bedrijven, belangenorganisaties en gemeenten gingen na de algemene informatie persoonlijk in gesprek met vertegenwoordigers van het Waddenfonds om hun plannen en projecten voor het Waddengebied door te nemen.

Berichtgeving Investico

In oktober kwam Investico, een platform voor onderzoeksjournalistiek, met een verrassend negatief bericht over de vermeende onduidelijkheid rond de uitgaven van het Waddenfonds en wat het platform zag als belangenverstremgeling van de drie deelnemende provincies.

In een ingezonden brief zette onze interim-directeur Marre Walter de grootste misvattingen recht. Daarnaast concludeerden we dat we in onze berichtgeving duidelijker moeten zijn over de missie die het fonds bij de oprichting meegekregen heeft (50% voor ecologie, 50% voor groene economie) en over de redenen waarom we bepaalde projecten al dan niet honoreren. Het houdt ons scherp.

Nieuwe website

In 2019 vernieuwden we onze website. Het adres bleef hetzelfde: www.waddenfonds.nl maar de site kreeg een nieuwe vormgeving en indeling, om alle informatie overzichtelijker te presenteren. Ook hebben we onze informatie over regelgeving en gehonoreerde projecten aangepast en hebben we gezorgd voor een responsive versie voor tablet en smartphone. Zo willen we het voor overheden, ondernemers en andere organisaties makkelijker maken om een goede subsidieaanvraag in te dienen.

Nieuwsbrief

Om onze relaties op de hoogte te houden van projecten, bijeenkomsten en ander Waddenfondsnieuws, hebben we in 2019 in totaal vijf nieuwsbrieven verstuurd.

Al duizenden jaren in beweging

De naam zegt het al: bij het Waddenfonds draait alles om het Waddengebied. Maar hoe is dat unieke gebied eigenlijk ontstaan? We gaan in zeven mijlslarzen door de geschiedenis.

Als je bedenkt dat de aarde zo'n 5 miljard jaar geleden is ontstaan, een vijf met negen nullen, dan is het Waddengebied er nog maar net. Ongeveer 18.000 jaar geleden, aan het eind van de laatste ijstijd, lag de zeespiegel 100 meter lager dan nu. Waar nu de Noordzee ligt was een grote vlakte. Je kon met droge voeten naar Engeland lopen.

Toen het ijs begon te smelten, liep de Noordzee vol. Met eb en vloed liet de zee op sommige plekken steeds meer zand achter. Er ontstonden eilanden met diepe geulen ertussen, waardoor het water snel in en uit kon stromen. Rond 5.000 voor Christus begon het Waddenlandschap er een beetje uit te zien zoals we dat vandaag de dag kennen: een glorieuze rij eilanden van zand, zilte kwelders en een ondiepe zee die twee keer per dag droogvalt.

Natuur en cultuur

Het waddengebied is nooit af. De eilanden blijven in beweging. De getijden brengen zand aan de ene kant, terwijl het aan de andere kant door de stroming wordt weggezogen. Getijgeulen verplaatsen zich en onze Waddeneilanden bewegen langzaam maar zeker naar het oosten.

Niet alleen de natuur, ook de mens heeft dit gebied gevormd. Bijvoorbeeld door het aanleggen van dijken en polders. Dijken beschermen onze kust en het lage land daarachter, ook op de Waddeneilanden. In 1932 sneed de Afsluitdijk de Waddenzee af van de Zuiderzee. Zo ontstond het IJsselmeer en veranderde het leven in de Waddenzee.

Werelderfgoed

De Waddenzee is uniek. Dat vindt ook UNESCO, die de Waddenzee in juni 2009 opnam als Werelderfgoed. Die titel krijg je niet zomaar. UNESCO omschrijft Werelderfgoed als een monument, gebied of landschap met een bijzondere, universele waarde. Onvervangbaar en uniek. De Waddenzee staat als onderdeel van het Werelderfgoed op gelijke voet met Yellowstone National Park in Amerika, de Galápagoseilanden van Ecuador, het Great Barrier Reef in Australië, de Egyptische tempels van Gizeh en Kilimanjaro in Tanzania.

Opmerkelijk

In de 19^e eeuw is er een dam gebouwd tussen Holwerd en Ameland. Het idee was dat zich daar genoeg slik en zand zou verzamelen om vanzelf land te vormen. Maar de stormvloed van 1881 en 1882 sloegen fikse gaten in de dijk en de Waddenzee had weer vrij spel.

Het plan om het gebied in te polderen bleef regelmatig de kop opsteken. Toen de Afsluitdijk op de tekentafel lag, waren er bijvoorbeeld ook plannen om de hele Waddenzee droog te leggen. Dat ging niet door, omdat het te duur was. Stel je voor: dan hadden we nu geen Waddenzee gehad, maar een Waddenpolder.

In gesprek: Gerben en Marre

Ze schuiven aan voor een openhartig gesprek: de scheidend directeur en de man die het roer overneemt. Marre Walter was bijna twee jaar lang secretaris-directeur van het Waddenfonds. In januari 2020 nam Gerben Huisman het stokje van haar over.

Gerben: Marre, jij kunt nu terugblikken. Wat was jouw mooiste moment bij het Waddenfonds?

Marre: Veel was mooi, maar als ik terugdenk aan de afgelopen twee jaar, komen er twee dingen naar boven die ik extra bijzonder vond. De impact die het overlijden van twee collega's had, dat was verdrietig maar ook mooi. Te zien en voelen wat het betekent als er mensen wegvallen, dat maakte tastbaar hoezeer de mensen die bij het Waddenfonds werken zich met elkaar verbonden voelen.

Het tweede waar ik meteen aan denk is hoe we eind 2018 letterlijk met vereende krachten voor elkaar hebben gekregen dat het bestuur een positief besluit kon nemen over een groot aantal majeure projecten. Tot de dag voor de kerstvakantie hebben we echt gebuffeld om nog beschikkingen te versturen. Maar als je vanuit je hart kunt werken, samen met daadwerkelijk betrokken collega's, dan geeft dat veel energie. Dat is mooi. Jij neemt deze rol nu over Gerben. Waarom kies jij voor het Waddenfonds?

Gerben: Ik ben vooral heel dankbaar dat ik dit mag doen. Dat heeft allerlei redenen. Het begint met de pracht van de Wadden, die is machtig. Een oase van rust en tegelijkertijd vol dynamiek. Een gebied dat 1,3 miljoen toeristen trekt en toch iets ongerepts houdt. Het is een gebied waar veel initiatieven worden ontplooid. Dat wij daar vanuit het Waddenfonds een bijdrage aan mogen leveren vind ik bijzonder.

Daarnaast vind ik het mooi om te werken in een setting waar het openbaar bestuur dicht op zit. Het Waddengebied is ondeelbaar, grens overstijgend. De drie provincies hebben daarin een gelijkwaardige rol. Maar het is een mooie uitdaging om alle stakeholders goed aangesloten te houden. En tot slot zie ik in deze compacte organisatie een enorme bevlogenheid en een schat aan kennis en ervaring. Voordat je kunt zeggen: 'Helaas, dit kunnen we niet honoreren' of juist 'Dit bedrag krijg je' heb je een heel proces doorlopen. Er is een intrinsieke wil om dat goed te doen en goede plannen te laten slagen.

Marre: En hoe zag je Investico en de negatieve publiciteit die daaruit voortvloeide?

Gerben: Ik kende het Waddenfonds al een beetje toen dat naar buiten kwam. Ik vond het ongenueanceerd en het verhaal klopte ook niet. Het Waddenfonds is er voor het versterken van zowel natuur als duurzame economie, dat is de opdracht die we vervullen. Collega's bij het Waddenfonds maar ook de subsidieaanvragers zetten al hun energie en professionaliteit in om positieve verandering in gang te zetten. We kunnen goed uitleggen waarom het gaat zoals het gaat.

Het maakt me eerlijk gezegd ook een beetje strijdbaar. We hebben niets om ons voor te verontschuldigen. Alles is transparant, er is geen sprake van achterkamertjespolitiek. Om het Waddengebied te versterken heb je de drie provincies sowieso nodig. En er zit niets in onze werkwijze dat niet zou kunnen of niet zou mogen. Als mensen meer willen weten, zijn ze van harte welkom om te komen praten. We geven graag helderheid en moeten daar misschien ook wat proactiever in zijn.

Marre: Helemaal mee eens, het Waddenfonds heeft een goed verhaal te vertellen. Maar als je nu vooruitblijkt, wat wordt dan jouw grootste uitdaging denk je?

Gerben: Het wordt een interessant jaar, waarin we het Waddenfonds gaan evalueren. Wat is er tot nu toe gedaan, waar heeft het toe geleid en wat zijn de aandachtspunten voor de toekomst? Een mooie aanleiding om terug te blikken en goed te kijken waar we staan en of er nog zaken zijn die extra aandacht nodig hebben. Voor de komende zeven jaar, tot en met 2026, hebben we nog ongeveer 200 miljoen euro te besteden. Die willen we zo zinvol mogelijk investeren, binnen de kaders van onze opdracht. Het wordt een ijkjaar. Nog één vraag: wat ga jij nou het meest missen, denk je?

Marre: De mensen. De mensen binnen het Waddenfonds en direct daaromheen, voor wie ik enorm veel waardering heb gekregen. En ik ga missen dat ik automatisch aangesloten was op wat er allemaal gebeurde. Ik weet dat er nog heel veel te doen is, maar ik ben niet langer degene die het te horen krijgt. Dat is echt jammer. Maar ook fijn, want het is tijd voor nieuwe dingen. Het is nu aan jou Gerben!

Programmaverantwoording

1 Paragrafen

Paragraaf 1 Bedrijfsvoeringskosten

In het overzicht van baten en lasten is de post organisatiekosten weergegeven. Deze post bestaat uit personeelskosten en bedrijfsvoering kosten.

Ter ondersteuning van het dagelijks bestuur en algemeen bestuur is een kleine organisatie ingericht. Er is standaard sprake van een directeur/secretaris, plaatsvervangend directeur/controller, vijf programmaregisseurs en ondersteuning. Overige standaard substantiële personeelskosten betroffen inhuur van de beheerfunctie. Deze functie wordt uitgevoerd door de afdeling Subsidies van de provincie Fryslân. De overige ondersteunende diensten op het gebied van financiën, personeel, archief, communicatie, informatie en juridische zaken zijn structureel ingehuurd van de provincie Fryslân (als gevolg van art. 9 bestuursakkoord).

Ten slotte zijn in de bedrijfsvoeringskosten opgenomen de kosten van werkplekken, huisvestingskosten, bureaunkosten en ook externe inhuur voor specifieke en specialistische advisering.

De organisatiekosten bedragen in principe maximaal 5% van het gemiddelde van de rijks(jaar)dotaties tot het einde van de looptijd van het Waddenfonds (2026). Daarbij is afgesproken dat er prudent met de beschikbare ruimte voor bedrijfsvoeringskosten wordt omgegaan. Medio 2018 viel te voorzien dat er vanwege vervanging door ziekte en vanwege extra te verrichten werkzaamheden in het kader van de uitvoering van het Investeringskader Waddengebied anderzijds extra personeel zou moeten worden ingezet. Daartoe is er een wijziging van de begroting 2018 én 2019 voorgesteld. Ook is in het voorjaar van 2019 de uitbreiding in de begroting 2020 verwerkt. Bij het opmaken van de jaarrekening 2019 is gebleken dat de verruiming van de organisatiekosten in de begroting 2019 uiteindelijk net niet voldoende was om binnen het totaal van de geraamde organisatiekosten te blijven.

Medio 2019 werd de inschatting gemaakt dat er wellicht een overschrijding van de begroting plaats kon vinden. In het najaar zou daartoe een voorstel tot wijziging van de begroting gedaan worden. In het najaar leek de overschrijding echter niet meer plaats te vinden en is ervoor gekozen om niet een traject tot wijziging van de begroting in te zetten. Bij het opmaken van de cijfers 2019 blijkt er echter toch sprake van een geringe overschrijding. Geconstateerd wordt dat de begroting 2019 op de post organisatiekosten (€ 2.180.000,-) is overschreden met een bedrag van € 3.538,-. De overschrijding is globaal het resultaat van het saldo van personele kosten en bureaunkosten. De saldering kon vooral worden gerealiseerd door een besparing op het goederen en diensten budget.

De overschrijding van € 3.538,- is mede tot stand gekomen door een aantal organisatie-uren toe te rekenen aan de begrotingsposten Monitoring en Ontwikkelbudget. Deze uren werden gemaakt in het kader van monitoring en het ontwikkelbudget. Daarom is een rechtstreekse toerekening aan deze posten acceptabel en kon een overschrijding € 65.000 van de organisatiekosten worden voorkomen.

In 2019 is een onderzoek gedaan naar de uitvoeringskosten met betrekking tot de personele inzet die annex is met subsidieverlening en beheer. In 2020 zal er een brede evaluatie van het Waddenfonds plaatsvinden. Deze evaluatie zal ook ingaan op in hoeverre een passend c.q. wenselijk uitvoeringsniveau gerealiseerd wordt en het bedrag dat daarmee annex is aan organisatiekosten. Daartoe zullen zonnig voorstellen tot aanpassing van de begroting gedaan worden.

Paragraaf 2 Financiering

Deze paragraaf gaat over het beheer van de financiële middelen. De kaders voor het op een verantwoorde manier beheren van de financiële middelen worden gevormd door de Financiële Verordening en de wet Financiering decentrale overheden (Fido).

Ontwikkeling financieringssaldo

Dit betreft het saldobedrag dat het Waddenfonds ontvangen heeft tot ultimo 2019 maar nog niet heeft uitgegeven. Het saldo aan liquide middelen en deposito's bedroeg begin 2019 € 182 miljoen positief. Het saldo is gedurende het jaar iets afgenomen tot € 181 miljoen eind 2019. Medio december 2013 is de Wet Schatkistbankieren van kracht geworden. Dit houdt in dat decentrale overheden hun overtollige geldmiddelen verplicht bij het Ministerie van Financiën dienen onder te brengen. Ultimo 2019 stond er een bedrag van € 151 miljoen in rekening-courant en een bedrag van € 30 miljoen in twee deposito's bij het Agentschap van Financiën.

Beleggingen/ontvangen rente

Het grootste gedeelte van de tijdelijk overtollige geldmiddelen wordt op rekening-courant bij het Agentschap van Financiën aangehouden. De rentevergoeding hierop is gebaseerd op eonia, het eendaags interbancaire rentetarief. Het eonia% was in heel 2019 negatief, echter het Agentschap hanteert een minimaal rentetarief van 0%.

Daarnaast wordt er sinds eind april 2014 belegd in twee langlopende deposito's van elk € 15 miljoen bij het Agentschap van Financiën. Rente Totaal 2019: € 424.500,--

Overzicht deposito's:

Bedrag	Looptijd	Datum ingang	Datum afloop	Rente%	Rente 2018
€ 15.000.000	7 jaar	30-04-2014	30-04-2021	1,22	€ 183.000
€ 15.000.000	9 jaar	30-04-2014	02-05-2023	1,61	€ 241.000

Ontwikkeling financiële markten

De ECB heeft in 2019 de refirente op 0,00% gehouden. De renteniveaus op de geld- en kapitaalmarkt zijn ook in 2019 onverminderd laag.

Risicobeheer treasury

De belangrijkste risico's voor de GR Waddenfonds zijn: renterisico en kredietrisico. De volgende maatregelen zijn genomen om deze risico's te beheersen.

Renterisicobeheer

Vanuit de wet Fido worden richtlijnen gegeven voor het renterisico voor korte- en lange termijnfinanciering. Het renterisico op kortlopende financieringen wordt beperkt door een zogenaamde kasgeldlimiet, 8,2% van de begroting. De GR Waddenfonds heeft overtollige liquiditeiten en maakt geen gebruik van kortlopende financieringen.

Voor de lange termijnfinancieringen geldt de renterisiconorm, die is van toepassing op vaste schulden en aangetrokken geldleningen. De GR Waddenfonds heeft geen langlopende schulden.

Kredietrisicobeheer

Het kredietrisico van de GR Waddenfonds is zeer gering. Tijdelijk overtollige geldmiddelen worden op basis van de Wet Schatkistbankieren uitsluitend en verplicht belegd bij het Ministerie van Financiën. De GR maakt geen gebruik van derivaten.

Paragraaf 3 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het weerstandsvermogen geeft de mate aan waarin de GR Waddenfonds in staat is om financiële risico's op te vangen zonder dat wijziging van beleid noodzakelijk is.

In de werkwijze voor de subsidies worden beschikte subsidies tevens gereserveerd als verplichtingen waarmee de uitgaven één op één lopen. Door met subsidieplafonds te werken kan het bestuur sturing houden en een programma voor dat jaar limiteren op het moment dat het bereiken van de doelen van het Waddenfonds in gevaar komen. Daarmee worden risico's als minimaal ingeschat.

Er bestaat echter wel een risico dat een subsidieaanvrager een bezwaar- en beroep procedure instelt tegen een afgewezen aanvraag. Om een eventuele honorering van bezwaar- en beroepschriften te kunnen dekken wordt 20% van het gedecentraliseerde jaarbudget als weerstandsvermogen aangehouden. Voor de berekening van het weerstandsvermogen wordt het jaarbudget vanaf 2018 van bijna € 29 miljoen gehanteerd. Hiermee wordt het weerstandsvermogen op € 5,8 miljoen berekend. Dit bedrag wordt binnen de algemene reserve afgezonderd van de vrij aanwendbare middelen. Met de evaluatie van het Waddenfonds die in 2020 zal plaatsvinden zal ook gekeken worden naar de wenselijkheid om de hoogte van dit bedrag bij te stellen.

Bij de organisatiekosten (onvoorzien) betreft het de materiële risico's (als huurcontract of personele conflicten). De materiële risico's worden als marginaal ingeschat. Uitgangspunt is dat eventuele risico's binnen de begrote organisatiekosten kunnen worden opgelost. Bij de organisatiekosten zijn de verzekeringen opgenomen waarmee bijvoorbeeld aansprakelijkheid is afgedekt.

Financiële kengetallen Gemeenschappelijke Regeling Waddenfonds

1A. Netto schuldquote			
	<i>(bedragen x € 1.000)</i>		
<i>Bij jaarrekening ultimo jaar</i>	<i>jaarrekening 2018</i>	<i>begroting 2019</i>	<i>jaarrekening 2019</i>
A. Vaste schulden (cf. art. 46 BBV)	-	-	-
B. Netto vlottende schuld (cf. art. 48 BBV)	1.209	1.209	1.621
C. Overlopende passiva (cf. art. 49 BBV)	69.770	69.770	72.480
D. Financiële activa (cf. art. 36 lid d, e en f)	30.000	30.000	30.000
E. Uitzettingen < 1 jaar (cf. art. 39 BBV)	153.070	153.070	151.957
F. Liquide middelen (cf art. 40 BBV)	28	28	19
G. Overlopende activa (cf. art. 40a BBV)	286	286	812
H. Totale baten (cf. art. 17 lid c BBV (excl. mutaties reserves)	32.057	29.308	29.308
Netto schuldquote (A+B+C-D-E-F-G)/H x 100%	-351%	-384%	-371%

Toelichting: een negatieve schuldquote geeft aan dat er per saldo sprake is van een overschot aan middelen. Aangezien het Waddenfonds alleen middelen besteedt die ze ontvangt van het Rijk in het kader van het Bestuursakkoord Decentralisatie Waddenfonds en de provincies geen middelen beschikbaar stellen, zal het Waddenfonds niet meer geld uitgeven dan dat ze uiteindelijk van het Rijk zal ontvangen.

1B. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen*(bedragen x € 1.000)*

<i>Bij jaarrekening ultimo jaar</i>	<i>jaarrekening 2018</i>	<i>begroting 2019</i>	<i>jaarrekening 2019</i>
A. Vaste schulden (cf. art. 46 BBV)	-	-	-
B. Netto vlottende schuld (cf. art. 48 BBV)	1.209	1.209	1.621
C. Overlopende passiva (cf. art. 49 BBV)	69.770	69.770	72.480
D. Financiële activa (cf. art. 36 lid b, c, d, e en f)	30.000	30.000	30.000
E. Uitzettingen < 1 jaar (cf. art. 39 BBV)	153.070	153.070	151.957
F. Liquide middelen (cf art. 40 BBV)	28	28	19
G. Overlopende activa (cf. art. 40a BBV)	286	286	812
H. Totale baten (cf. art. 17 lid c BBV (excl. mutaties reserves)	32.057	29.308	29.308
Netto schuldquote (A+B+C-D-E-F-G)/H x 100%	-351%	-384%	-371%

Toelichting: een negatieve schuldquote geeft aan dat er per saldo sprake is van een overschot aan middelen. De quote is hetzelfde als bij 1A, het Waddenfonds verstrekt tot op heden geen leningen.

2. Solvabiliteitsratio*(bedragen x € 1.000)*

<i>Bij jaarrekening ultimo jaar</i>	<i>jaarrekening 2018</i>	<i>begroting 2019</i>	<i>jaarrekening 2019</i>
A. Eigen vermogen (cf. art. 42 BBV)	112.404	112.404	108.688
B. Balanstotaal	183.383	183.383	182.790
Solvabiliteit (A/B) x 100%	61%	61%	59%

Toelichting:

Hoe hoger de solvabiliteit van een onderneming, hoe gezonder het bedrijf. Een solvabiliteitsratio van 25% – 40% wordt als gezond gezien. Het Waddenfonds is een tijdelijke regeling tot en met het jaar 2026 die tot doel heeft de middelen van het Waddenfonds te besteden in de Waddenprovincies. Aan het eind van de regeling zal de solvabiliteit de 0% naderen.

3. Kengetal grondexploitatie

Niet van toepassing bij GR Waddenfonds

4. Structurele exploitatieruimte*(bedragen x € 1.000)*

<i>Bij jaarrekening ultimo jaar</i>	<i>jaarrekening 2018</i>	<i>begroting 2019</i>	<i>jaarrekening 2019</i>
A. Totale structurele lasten	21.589	46.493	33.019
B. Totale structurele baten	32.057	29.308	29.308
C. Totale structurele toevoegingen aan de reserves	20.173	21.302	30.604
D. Totale structurele onttrekkingen aan de reserves	28.812	38.488	38.488
E. Totale baten	60.869	67.796	67.796
Structurele exploitatieruimte ((B-A)+(D-C))/E x 100%	31%	0%	6%

Toelichting:

De structurele exploitatieruimte geeft aan hoe groot de structurele vrije ruimte binnen de jaarrekening is.

5. Belastingcapaciteit

Niet van toepassing bij GR Waddenfonds

Paragraaf 4 Onderhoud kapitaalgoederen

In de paragraaf kapitaalgoederen dient inzicht te worden gegeven in het onderhoudsprogramma van de kapitaalgoederen (zoals wegen, gebouwen en openbare ruimte), de financiële consequenties en de vertaling hiervan in de begroting. Deze paragraaf is voor de GR Waddenfonds niet van toepassing.

Paragraaf 5 Grondbeleid

Deze paragraaf is niet van toepassing.

Paragraaf 6 Lokale Heffingen

Deze paragraaf is niet van toepassing.

Paragraaf 7 Verbonden partijen

Verbonden partijen zijn vennootschappen, stichtingen of verenigingen waarin de GR Waddenfonds deelneemt. Deze zijn niet aan de orde.

2. Jaarrekening

2.1. Balans per 31 december 2019

Activa	31 december 2019	31 december 2018
Financiële vaste activa		
<i>Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rente typische looptijd van één jaar of langer</i>	30.000.000	30.000.000
Vlottende activa		
<i>Voorraden</i>		
Vooruitbetalingen	2.500	2.500
<i>Uitzettingen met een rente typische looptijd korter dan één jaar</i>		
Rekening courant met het Rijk	151.348.156	151.588.656
Overige vorderingen	607.036	1.478.131
<i>Liquide middelen</i>		
Banksaldi	19.441	28.364
<i>Overlopende activa</i>		
Nog te ontvangen bijdragen van overige overheid	812.386	286.101
	182.789.519	183.383.753

Passiva	31 december 2019	31 december 2018
Vaste passiva		
<i>Eigen vermogen</i>		
Algemene reserve	30.742.610	19.773.575
Bestemmingsreserve	73.777.942	73.524.045
Gerealiseerde resultaat	4.169.238	19.106.835
Totaal algemene reserve	108.688.165	112.404.455

bentacera

K. EEN UW ACCOUNTANT EN ADVISOR

Gewaarmerkt als staat waarop
onze verklaring d.d. 12-2-2020

betekking heeft

Vlottende passiva

Netto-vlottende schulden met een rente typische

Overige schulden	1.273.026	528.450
Overlopende passiva: Nog te betalen subsidies	72.480.429	69.770.435
Facturen onderweg	346.274	680.413
	182.789.519	183.383.753

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

	31 december 2019	31 december 2018
Huurovereenkomst Huis van de Wadden	70.000	70.000
Boekjaarsubsidie Waddenacademie 2019	0	1.200.000
IK Project Waddentools-habitatdiversiteit	0	805.923
IK Project Ontwikkeling 20 MW-waterstofelektrolyse	0	1.738.667
Boekjaarsubsidie Waddenacademie 2020	1.200.000	0
IK Project de volgende stap in de getijdenenergie: Tidalkite	2.190.000	0
IK Project: SlowMill Pilot Texel	1.004.557	0
IK Project: Waddentools Habitatdiversiteit	1.150.323	0
IK Project: Ruimbaan voor vissen	1.541.147	0
IK Project: Verbinding rond Sud Ie	1.455.000	0
IK Project: Vissen voor verbinding	750.000	0

bentacera

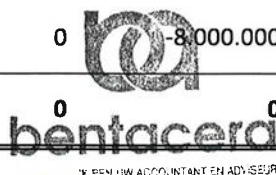
IK BEN UW ACCOUNTANT EN ADVISEUR

Gewaarmerkt als staat waarop
onze verklaring d.d. 12-2-2020

betrekking heeft

2.2. Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening over 2019

	Realisatie vorig begrotingsjaar	Raming begrotingsjaar	Raming begrotingsjaar Na wijziging	Realisatie begrotingsjaar
Baten				
Decentralisatie-uitkering	28.878.000	28.878.000	28.878.000	28.878.000
Rente	422.174	430.000	430.000	424.500
Onttrekking OP door vrijval projecten	1.789.399	0	0	0
Bate lager vastgestelde projecten	967.878	0	0	0
	32.057.451	29.308.000	29.308.000	29.302.500
Lasten				
Beschikte subsidies (toegevoegd aan OP)	5.479.365	18.223.700	10.223.700	4.712.421
Saldo Vrijval projecten	0	0	0	664.472
Majeure projecten (toegevoegd aan OP)	12.513.814	41.854.300	32.489.300	23.983.457
Waddenacademie	1.200.000	1.200.000	1.200.000	1.200.000
Monitoring	63.700	100.000	100.000	43.950
Ontwikkelsbudget	333.630	300.000	300.000	229.328
Bezwaarschriften				
Organisatiekosten	1.998.860	2.180.000	2.180.000	2.183.538
	21.589.368	63.858.000	46.493.000	33.018.790
Saldo van baten en lasten	10.468.083	-34.550.000	-17.185.000	-3.716.290
Onttrekking aan de algemene reserve	225.000	430.000	430.000	430.000
Onttrekking aan overloop bestemmingreserve	28.587.000	8.765.700	8.765.700	8.765.748
Onttrekking aan reserve Majeure projecten	0	25.354.300	29.291.800	29.291.800
Toevoeging aan reserves naar Majeure projecten	-11.407.500	0	-13.302.500	-21.808.339
Toevoeging aan overloop bestemmingsreserve	-8.765.748	0	-8.000.000	-8.795.306
Gerealiseerde resultaat	19.106.835	0	0	4.169.238

Gewaarmerkt als staat waarop
onze verklaring d.d. 12-2-2020

Onttrekking heeft

2.3. Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Inleiding

Deze jaarrekening dient als financiële verantwoording over het boekjaar 2019 van de Gemeenschappelijke Regeling Waddenfonds en is opgemaakt met inachtneming van de voorschriften die het Besluit begroting en verantwoording provincies, gemeenten en gemeenschappelijke regelingen daarvoor geeft.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt; daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals ziektekostenpremie ten behoeve van gepensioneerden, overlopende vakantiegeld- en verlofaanspraken en dergelijke.

Voor arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is dezelfde als die van de meerjarenraming, te weten vier jaar. Indien er sprake is van (eenmalige) schokeffecten (bijvoorbeeld reorganisaties) dient wel een verplichting opgenomen te worden.

Balans

Financiële vaste activa

Uitzettingen in 's Rijks schatkist

De uitzettingen in 's Rijksschatkist met een looptijd van langer dan één jaar worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Vlottende activa

Vorderingen en overlopende activa

De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Liquide middelen en overlopende posten

Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

Vlottende passiva

De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

bentacera

DEELTAKKER, REKENINGHOUDER EN ADVISEUR

Gewaarmerkt als staat waarop
onze verklaring d.d. 12-2-2020

betrekking heeft

Overlopende passiva

De in 2019 beschikte subsidies zijn in het boekjaar volledig als last verantwoord en toegevoegd aan de overlopende passiva (OP) 'Nog te betalen subsidies'. De onttrekking aan de overlopende passiva betreft de in 2019 daadwerkelijk uitbetaalde subsidies (voorschotten en afrekeningen). Vrijval van subsidies door lagere afrekeningen of het vervallen van projecten worden ten gunste van de programmarekening gebracht. De overlopende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde

2.4 Toelichting op de balans per 31 december 2019

Activa	31-12-2019	31-12-2018
Financiële vaste activa		
<i>Uitzettingen met een rente typische looptijd langer dan één jaar</i>		
Ministerie van Financiën, deposito's	30.000.000	30.000.000
(Voor een nadere toelichting op de deposito's wordt verwezen naar de paragraaf Financiering)		
Vlottende activa		
<i>Voorraden</i>		
Vooruitbetalingen	2.500	2.500
<i>Uitzettingen met een rente typische looptijd korter dan één jaar</i>		
Ministerie van Financiën, rekening courant	151.348.156	151.588.656
<i>Overige vorderingen</i>		
Nog te ontvangen n.a.v. BTW Compensatiefonds	501.384	315.145
Nog te verrekenen subsidies	16.952	967.878
Nog te verrekenen huur en energielasten	74.887	73.834
Afrekening regieteam 2017	0	107.865
Overige vorderingen	0	13.213
Salaris: af te dragen premie soc. Vz	203	137
Declaraties personeel via salarisadm	59	59
Inzet secretaresses RCW	13.552	0
	<hr/>	<hr/>
	607.036	1.478.131
<i>Liquide middelen</i>		
Rabobank, rekening courant	19.441	28.364
<i>Overlopende activa</i>		
Nog te ontvangen bijdragen van overige overheid	286.101	286.101
Vooruitbetaalde subsidie IK project WEC	526.285	0
	<hr/>	<hr/>
	812386	286101

bentacera

RCW ACCOUNTANT EN ADVISEUR

Gewaarmerkt als staat waarop
onze verklaring d.d. 12-2-2020

betrekking heeft

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren

Begrotingsbedrag verslagjaar	46.493.000
Drempelbedrag 0,75% van begrotingsbedrag	348.698
Minimaal drempelbedrag	250.000

	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
Kwartaalcijfer op dag basis buiten 's Rijksschatkist aangehouden	39.734	110.289	82.480	67.064
Ruimte onder het drempelbedrag	308.964	238.408	266.217	281.634

- In beginsel moeten alle overtollige middelen in de schatkist worden aangehouden, tenzij deze middelen onder het drempelbedrag gerekend kunnen worden. De hoogte van het drempelbedrag hangt af van de omvang van de begroting. De drempel is gelijk aan 0,75% van het begrotingstotaal indien het begrotingstotaal lager is dan € 500 miljoen. Indien het begrotingstotaal hoger is dan € 500 miljoen is de drempel gelijk aan € 3,75 miljoen plus 0,2% van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat. De drempel is nooit lager dan € 250.000.

bentacera
KLEIN EN ADVISOR

Gewaarmerkt als staat waarop
onze verklaring d.d. 12-2-2020

betrekking heeft

Passiva	31-12-2019	31-12-2018
<i>Algemene reserve Waddenfonds</i>		
Beginsaldo 1 januari	19.773.575	45.947.653
af: onttrekking T.b.v. Organisatiekosten	-430.000	-225.000
af: onttrekking naar reserve majeur	0	-30.000.000
bij: bestemming resultaat 2017	0	4.050.922
bij: bestemming resultaat 2018	11.399.035	0
Saldo 31 december	30.742.610	19.773.575

De algemene reserve bedraagt ultimo 2019 € 30,7 miljoen. Rekening houdende met het weerstandsvermogen van € 5,8 miljoen en de onttrekking t.b.v. de bedrijfsvoeringskosten 2020 - 2022 à € 430.000 per jaar bedraagt de vrije algemene reserve per 31 december 2019 € 23,6 miljoen. Dit is exclusief het nog te bestemmen resultaat over 2019. De vrije algemene reserve is nader in te zetten voor de doelstellingen van het Waddenfonds.

Bestemmingsreserve

Overlooppreserve subsidieplafonds/tenders	8.795.306	8.765.748
---	-----------	-----------

De overlooppreserve is ingesteld om de in het boekjaar opengestelde subsidieplafonds en tenders in het nieuwe boekjaar af te kunnen ronden. Het betreft het doorschuiven van subsidiebudgetten die het dagelijks bestuur als subsidieplafonds/tenders heeft opgenomen in openstellingsbesluiten waarvoor nog geen subsidieverlening (toekenningsbeschikkingen) in hetzelfde boekjaar kon plaatsvinden.

Voor de volgende thema's zijn budgetten doorgeschoven naar volgend boekjaar

Brede openstelling 2018		8.000.000
Restant BLI 2018		765.748
Brede openstelling 2019	8.000.000	
Restant BLI 2019	295.306	
Toevoeging BLI 2019	500.000	
	8.795.306	8.765.748

bentacera

KLEEN OLV ACCOUNTANT EN ADVISEUR

Gewaarmerkt als staat waarop
onze verklaring d.d. 12-2-2020

betrekking heeft

Reserve majeure projecten	31-12-2019	31-12-2018
De reserve Majeure projecten is ingesteld om projecten uit het Investeringskader meerjarig te kunnen financieren	64.982.636	64.758.297
Specificatie reserve majeure projecten:		
Vrij te besteden per 31-12-2019 aan toekomstige majeure projecten	40.934.273	53.243.829
IK Vitale Kust Eems-Dollard	7.012.102	106.968
IK Viswad	10.000.000	10.000.000
Subsidie Vismigratierivier Afsluitdijk DNA	100.000	1.000.000
Subsidie Groene waterstof Chemiecluster Delfzijl	31.006	87.500
Subsidie Demoproject restwarmteleiding	0	320.000
Subsidie WEC	4.881.621	0
Subsidie Green Goods Texel:	571.500	0
Subsidie Vissen voor verbinding	939.285	0
Subsidie Wij en Wadvogels	454.424	0
Subsidie Centrum Gastvrij Schiermonnikoog	58.425	0
	64.982.636	64.758.297

Op de vrije ruimte binnen de reserve Majeur per 31-12-2019 ligt in 2020 al een claim van €4,4 miljoen. Per saldo is er in 2020 en verder 36,5 miljoen vrij te besteden.

<i>Gerealiseerd resultaat</i>	4.169.238	19.106.835
-------------------------------	-----------	------------

Eigen vermogen	Boekwaarde per 31-12- 2018	Boekwaarde per 31-12- 2019
Algemene reserve	19.773.575	30.742.610
<i>Bestemmingsreserve:</i>		
Overloop bestemmingsreserve	8.765.748	8.795.306
Reserve majeure projecten	64.758.297	64.982.636
Gerealiseerd resultaat	19.106.835	4.169.238
Totaal	112.404.455	108.689.790

bentacera

IK-BEN NV ACCOUNTANT EN ADVISEUR

Gewaarmerkt als staat waarop
onze verklaring d.d. 12-2-2020

betrekking heeft

Het verloop in 2019 wordt in onderstaand overzicht per reserve weergegeven

	Boekwaarde per 31-12- 2018	Toevoeging	Onttrekking	Bestemming resultaat vorig boekjaar	Boekwaarde per 31-12- 2019
Algemene reserve	19.773.575		430.000	11.399.035	30.742.610
<i>Bestemmingsreserve:</i>					
Overloop bestemmingsreserve	8.765.748	8.795.306	8.765.748		8.795.306
Reserve majeure projecten	64.758.297	21.808.339	29.291.800	7.707.800	64.982.636
Gerealiseerd resultaat	19.106.835	4.169.238	19.106.835		4.169.238
Totaal	112.404.455	34.772.883	57.594.383	19.106.835	108.689.790

Netto-vlottende schulden met een rente typische looptijd korter dan één jaar

Overige schulden

Crediteuren	1.262.280	528.143
Nog af te dragen loonheffing en pensioenpremies	10.746	307
Vooruit ontvangen bedragen		
	<u>1.273.026</u>	<u>528.450</u>

Overlopende passiva

Nog te betalen subsidies

Beginsaldo 01 januari	69.770.435	80.544.754
Uitbetaalde subsidies	-26.227.883	-27.154.599
Beschikte subsidies, toegevoegd aan overlopende passiva	32.064.352	18.169.679
Toegekende bezwaarschriften		
Vrijval subsidies door lagere definitieve beschikkingen	-3.126.475	-1.789.399
Saldo 31 december	<u>72.480.429</u>	<u>69.770.435</u>

Facturen onderweg	346.274	680.413
-------------------	---------	---------

bentacera

K. EEN-OW ACCOUNTANT EN ADVISEUR

Gewaarmerkt als staat waarop
onze verklaring d.d. 12-2-2020
betrekking heeft

Pagina 47 van 53

2.5 Toelichting op het overzicht van baten en lasten over 2019

	Raming	Realisatie
Baten		
<i>Decentralisatie-uitkering Rijk</i>	28.878.000	28.878.000
Decentralisatie-uitkering 2017		
<i>Rente</i>	430.000	424.500
Rente schatkistbankieren		
Voor een nadere toelichting op de rente wordt verwezen naar de paragraaf financiering		
<i>Onttrekking overlopende passiva door vrijval projecten</i>	0	0
Ontvangst lager vastgestelde projecten	0	0
Lasten		
<i>Beschikte subsidies, toegevoegd aan overlopende passiva</i>		
<i>Reguliere openstellingen</i>		
<i>Brede openstelling 2018</i>	8.000.000	4.072.027
<i>BLI 2018 01</i>	765.700	470.394
<i>Subsidieregeling advieskosten Waddenfonds 2019/02</i>	200.000	170.000
Nog open te stellen	1.258.000	0
	<hr/> 10.223.700	<hr/> 4.712.421
<i>Saldo vrijval 2019</i>		
Vrijval Voucherregeling 2018	0	-84.800
Correctie vrijval Veiligheid voor vissen en vogels op de Waddeneilanden	0	1.145.581
Vrijval Vissers van de Wadden	0	-181.415
Vrijval Walter	0	-172.336
Vrijval Ambassadeurs van Waddenzee Werelderfgoed	0	-42.558
	<hr/> 0	<hr/> 664.472

Per saldo is in 2019 door een correctie op de vrijval uit 2018 een kostenpost ontstaan. Deze wordt verantwoord onder saldo vrijval 2019. De vrijval in 2019 wordt verantwoord als een correctie op de uitgave.

bentacera
VERBODEN WAAKMEESTER EN ADVISEUR

Gewaarmerkt als staat waarop
 onze verklaring d.d. 12-2-2020
 Betrekkende heeft

Majeure projecten Beschikt

<i>Subsidie Vismigratierivier Afsluitdijk DNA</i>	4.900.000	4.900.000
<i>Subsidie Vitale Kust Eems-Dollard</i>	5.947.500	5.947.528
<i>Subsidie WEC</i>	4.224.300	100.760
<i>Subsidie Progr. vermarkten Werelderfgoed Waddenzee</i>	535.500	937.890
<i>Subsidie Green Goods Texel:</i>	982.300	960.800
<i>Subsidie Pilot ophogen landbouwgronden POL</i>	466.800	466.800
<i>Subsidie Vissen voor verbinding</i>	1.200.000	260.715
<i>Subsidie Verbinding rond Sud Ie</i>	1.305.000	1.305.000
<i>Subsidie Slow Mill Pilot Texel</i>	764.800	764.793
<i>Subsidie Centrum Gastvrij Schiermonnikoog</i>	800.000	800.000
<i>Subsidie Habitatdiversiteit. Waddenmozaïek</i>	805.900	805.923
<i>Subsidie Demonstratie AHPD Ameland</i>	1.611.400	1.611.422
<i>Subsidie Groene chemie uit CO2 en zonlicht</i>	500.000	498.994
<i>Subsidie Groene waterstof Chemiecluster Delfzijl</i>	1.004.200	1.004.150
<i>Subsidie Ontwikkeling 20MW</i>	1.738.700	1.738.667
<i>Subsidie Demoproject restwarmteleiding</i>	1.765.400	1.765.441
<i>Subsidie Waddentools Swimway Waddenzee</i>	1.511.600	1.511.572
<i>Subsidie Wij en Wadvogels</i>	2.425.900	1.971.476

Tussentijdse vrijval Majeure Projecten

<i>Subsidie Progr. vermarkten Werelderfgoed Waddenzee</i>	0	-402.390
<i>Subsidie Groene chemie uit CO2 en zonlicht</i>	0	-30.000
<i>Subsidie Vitale Kust Eems-Dollard</i>	0	-1.569.578
<i>Subsidie Green Goods Texel:</i>	0	-550.000
<i>Subsidie Centrum Gastvrij Schiermonnikoog</i>	0	-58.425
<i>Subsidie WEC</i>	0	-758.081
	32.489.300	23.983.457

In 2019 zijn voor bovengenoemde thema's subsidieplafonds en tenders opengesteld. Voor een nadere toelichting op de beschikte subsidies wordt verwezen naar het jaarverslag.

bentacera

BY EEN LEW ACCOUNTANT EN ADVISEUR

Geaanmerkt als staat waarop
onze verklaring d.d. 12-2-2020

betrekking heeft

<i>Subsidie Waddenacademie</i>	1.200.000	1.200.000
--------------------------------	-----------	-----------

Met ingang van 1 juli 2014 is aan de Waddenacademie een
budgetsubsidie toegekend van jaarlijks € 1,2 miljoen.

	Raming	Realisatie
<i>Monitoring</i>	100.000	43.950

Voor het onderdeel 'Monitoring' zijn in 2019 voor € 43.950 aan uitgave
geweest. Dit onderdeel is bedoeld om vanuit het Waddenfonds de door
de Waddenacademie te ontwikkelen en onderhouden Monitor
structureel te vullen met Waddenfonds-specifieke gegevens.

<i>Ontwikkelbudget</i>	300.000	229.328
------------------------	---------	---------

Vanaf medio 2015 is door wijziging van de begroting een budget
beschikbaar gesteld om – voorafgaand aan subsidieaanvragen – het
Waddenfonds de kwaliteit van aanvragen voor complexe vraagstukken
te laten bevorderen. Middelen in dit kader kunnen worden ingezet om
vooronderzoek, haalbaarheidsonderzoek en coalitievorming te
realiseren.

Organisatiekosten

Organisatiekosten 2019	2.180.000	2.183.538
------------------------	-----------	-----------

Voor een nadere toelichting op de organisatiekosten wordt
verwezen naar de paragraaf bedrijfsvoering.

Saldo van baten en lasten

Het saldo van de totale baten en totale lasten bedraagt €	0	-3.714.665
---	---	------------

Positief

Onttrekking aan algemene reserve.

In 2019 is het budget organisatiekosten met €430.000 opgehoogd ten laste van de algemene reserve. Zie paragraaf bedrijfsvoering	430.000	430.000
--	---------	---------

Onttrekking aan overloop bestemmingreserve	8.765.700	8.765.748
--	-----------	-----------

Onttrekking aan reserve Majeur	29.291.800	29.291.800
--------------------------------	------------	------------

bentacera
EEN N.V. ACCOUNTANT EN ADVISEUR

Gewagmerkt als staat waarop
onze verklaring d.d. 12-2-2020

betrekking heeft

In 2018 zijn er op diverse openstellingen en Majeure projecten minder of geen bestedingen geweest. De openstelling liepen door in 2019 en zijn opnieuw opgenomen in de begroting. De Majeure projecten die in 2019 zijn toegekend en beschikt moesten ook ten laste van de reserve majeure gebracht worden.

<i>Mutatie reserves Majeure</i>	-13.302.500	-21.808.339
<i>Mutatie reserves overloop</i>	-8.000.000	-8.795.306

De mutatie in de reserves betreft het doorschuiven van subsidiebudgetten die het dagelijks bestuur in 2019 als subsidieplafonds/tenders heeft opgenomen in openstellingsbesluiten maar waarvoor nog geen subsidieverlening (toekenningsbeschikkingen) in 2019 kon plaatsvinden. Afronding van het openstellingsbesluit vindt in het nieuwe boekjaar plaats. Dit geldt ook voor de toegekende majeure projecten waarvan een deel niet beschikt is

Voor een specificatie van de doorgeschoven budgetten naar de diverse thema's wordt verwezen naar de toelichting op de balans.

Gerealiseerde resultaat 4.169.238

bentacera

* EEN NUT ACCOUNTANT EN ADVISEUR

Gewaardeerd als staat waarop
onze verklaring d.d. 12-2-2020

betrekking heeft

Publicatie Wet Normering Topinkomens

Samenstelling bestuur 2019

Informatie Wet normering bezoldiging toptfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

Naam		Functie	Doordienstverband in het verslag-jaar	Omvang dienstverband	Gewezen toptfunctionaris?	Fictieve Dienstbetrekking?	Baloning	Belastbare en variabele onkosten vergoeding	Beloningen betaalbaar op termijn	Totaal bezoldiging	Toepasselijk WNT - Maximum	Hoofdwinst indien overschrijding > 4%
Algemeen Bestuur												
Henk Staghouwer	Gedeputeerde provincie Groningen	AB lid (Voorzitter)	29-04-2015 / 31-12-2019	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.
Klaas Kelstra	Gedeputeerde Provincie Fryslân	AB lid	20-05-2015 / 07-01-2019	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.
Sietske Poejjes	Gedeputeerde Provincie Fryslân	AB Lid	08-01-2019 / 31-12-2019	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.
Cees Loggen	Gedeputeerde Provincie Noord-Holland	AB lid	26-05-2015 / 31-12-2019	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.
Tjerk Volgt	Statenlid Provincie Fryslân	AB lid	20-12-2017 / 28-03-2019	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.
Machiel Aarten	Statenlid Provincie Fryslân	AB lid	18-04-2018 / 28-03-2019	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.
Johannes Kramer	Gedeputeerde Provincie Fryslân	AB lid	25-06-2019 / 31-12-2019	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.
Sander de Rouwe	Gedeputeerde Provincie Fryslân	AB lid	25-06-2019 / 31-12-2019	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.
Jacob Klaas Star	Statenlid Provincie Groningen	AB lid	01-07-2016 / 28-03-2019	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.
Harmie Miedema	Statenlid Provincie Groningen	AB lid	29-04-2015 / 28-03-2019	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.
Peter Gerrits	Statenlid Provincie Groningen	AB lid	29-05-2019 / 13-11-2019	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.
Isolde den Haring	Statenlid Provincie Groningen	AB lid	29-05-2019 / 13-11-2019	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.
Mirjam Wulfse	Gedeputeerde provincie Groningen	AB lid	13-11-2019 / 31-12-2019	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.
Fleur Gräper - van Koolwijk	Gedeputeerde provincie Groningen	AB lid	13-11-2019 / 31-12-2019	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.
Wim Bakker	Statenlid Provincie Noord-Holland	AB lid	08-02-2016 / 28-03-2019	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.
Esther Rommel	Statenlid provincie Noord-Holland	AB lid	08-02-2016 / 28-03-2019	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.
Rien Cardol	Statenlid Provincie Noord-Holland	AB lid	20-05-2019 / 31-12-2019	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.
Gort Jan Leerink	Statenlid provincie Noord-Holland	AB lid	20-05-2019 / 31-12-2019	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.
Dagelijkse Bestuur												
Henk Staghouwer	Gedeputeerde provincie Groningen	DB lid (Voorzitter)	29-04-2015 / 31-12-2019	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.
Klaas Kelstra	Gedeputeerde Provincie Fryslân	DB lid	20-05-2015 / 07-01-2019	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.
Sietske Poejjes	Gedeputeerde Provincie Fryslân	DB Lid	08-01-2019 / 31-12-2019	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.
Cees Loggen	Gedeputeerde Provincie Noord-Holland	DB lid	26-05-2015 / 31-12-2019	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.
Directie												
Dick Hamhuis	Waddenfonds	Directeur / Secretaris	01-07-2017 / 02-04-2019	1 fte	nee	nee	39938	0	4757	44696	64667	n.v.t.
Benny Bolscher	Waddenfonds	Piv. Directeur / secretaris	01-07-2017 / 31-12-2019	1 fte	nee	nee	115500	0	0	115000	194000	gedetacheerd van de prov. Fryslân aan het Waddenfonds
Maria Walter	Waddenfonds	Piv. Directeur / secretaris	23-02-2018 / 31-12-2019	1 fte	nee	nee	191295	6123	0	197418	197433	externe inhuur : via Veranderpartners

*In 2019 heeft een overschrijding van het bezoldigingsmaximum plaatsgevonden voor Maria Walter, Piv. Directeur / secretaris van C.1.610. Voor dit bedrag heeft Veranderpartners in Januari 2020 een creditnota gestuurd bij de betaling op 29 Januari 2020 van de factuur over de maand december 2019 is deze creditnota verrekenend, waarmee de overschrijding feitelijk is terugbetaald. De creditnota is opgenomen in de jaarrekening 2019 onder de post 'facturen onderweg'.

benificera

Y. BENDJOU ACCOUNTANTEN-ADVISEUR

Gewaarmerkt als staat waarop onze verklaring d.d. 12-2-2020

betrekkende heeft

3. Overige gegevens

3.1 Resultaatbestemming

Het dagelijks bestuur van het Waddenfonds stelt voor om het gerealiseerde resultaat over 2019 als volgt te bestemmen:

Gerealiseerd resultaat 2019

€ 4.169.238

Explicitatie rekeningsaldo	Bedrag
Exploitatie en Organisatie kosten	123.184,73
Niet besteed op subsidieplafonds 2018	3.928.022,00
Niet besteed op budget Majeure Projecten 2019	4,45
Niet opengesteld van subsidieplafonds 2019	788.000,00
Vrijval door vaststelling of Herziening	- 749.273,00
Vrijval voucher regeling 2018	84.800,00
rente opbrengst	- 5.500,00
Totaal	4.169.238,18

Toe te voegen aan reserves:

Toe te voegen aan de algemene reserve Waddenfonds

€ 4.169.238

Aan het algemeen bestuur van
de Gemeenschappelijke Regeling Waddenfonds

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2019

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2019 van de Gemeenschappelijke Regeling Waddenfonds (hierna: Waddenfonds) te Leeuwarden gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Waddenfonds per 31 december 2019 als van de baten en lasten over 2019 in overeenstemming met het in Nederland geldende Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV);
- zijn de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2019 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder de verordening van Waddenfonds.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2019;
2. het overzicht van baten en lasten 2019 en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen en
4. verantwoording in het kader van de Wet Normering Topinkomens (WNT), als zelfstandig paragraaf onderdeel uitmakend van de jaarrekening van Waddenfonds.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (BADO), het door het algemeen bestuur op 28 november 2019 vastgestelde Normenkader Rechtmatigheid Gemeenschappelijke Regeling Waddenfonds en het Controleprotocol WNT 2019 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Waddenfonds zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de getrouwheid en rechtmatigheid van de jaarrekening als geheel bepaald op € 330.000. De bij onze controle toegepaste goedkeuringstoleranties bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten, inclusief toevoegingen aan reserves. De materialiteit is gebaseerd op het Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT 2019. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij zijn met het algemeen bestuur overeengekomen dat wij aan hen tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven € 10.000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2019 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub j Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvatten de jaarstukken andere informatie die bestaat uit het jaarverslag, waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van BBV is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten ingevolge artikel 217 lid 3 onder d van de Provinciewet en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen in overeenstemming met het BBV.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het dagelijks bestuur het algemeen bestuur voor de jaarrekening

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het BBV. Het dagelijks bestuur is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder de verordening van de Waddenfonds. In dit kader is het dagelijks bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het dagelijks bestuur afwegen of de financiële positie voldoende is om de gemeenschappelijke regeling in staat te stellen de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering op te vangen. Het dagelijks bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de risico's kunnen worden opgevangen toelichten in de jaarrekening.

Het algemeen bestuur is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de vennootschap.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het BADO, het controleprotocol dat door het algemeen bestuur op 28 november 2019 is vastgesteld, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's
  - dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude,
  - dat baten en lasten alsmede balansmutaties als gevolg van fouten of fraude niet in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen,het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;

- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeenschappelijke regeling;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het dagelijks bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het dagelijks bestuur gehanteerde afweging dat de gemeenschappelijke regeling in staat is de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de gemeenschappelijke regeling haar financiële risico's kan opvangen. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat de gemeenschappelijke regeling de financiële risico's niet kan opvangen;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met het algemeen bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Drachten, 12 februari 2020

Bentacera Registeraccountants B.V.

T.A. Schurer RA

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden.

